

پایش ملی محیط کسب و کار ایران

پاییز ۱۴۰۲

مرکز پژوهش‌های اتاق ایران

مرکز آمار و اطلاعات اقتصادی و پایش اصل ۴۴

(دوره بیست و نهم)

بهمن ۱۴۰۲

فهرست مطالب

۳مقدمه
۴چکیده نتایج
۵ بخش اول: روش‌شناسی گزارش
۵ معرفی مؤلفه‌های طرح پایش
۹ طرح نمونه‌گیری
۱۵ محاسبه شاخص کل محیط کسب و کار
۱۶ آشنایی با نظریه عمومی کار آفرینی شین
۱۷ بخش دوم: جداول آماری، نمودارها و تحلیل آماری
۱۷ شاخص کل محیط کسب و کار
۱۸ شاخص بخشی محیط کسب و کار
۲۱ شاخص استانی محیط کسب و کار
۲۶ شاخص محیط کسب و کار بر اساس رشته فعالیت اقتصادی
۲۹ شاخص محیط کسب و کار به تفکیک مؤلفه‌های پیمایشی و اتاق‌ها
۳۱ شاخص ملی محیط کسب و کار بر اساس مدل کار آفرینی شین
۳۳ شاخص محیط کسب و کار بر اساس تعداد کارکنان بنگاه‌های اقتصادی
۳۴ شاخص محیط کسب و کار بر اساس سابقه فعالیت بنگاه‌های اقتصادی
۳۵ شاخص محیط کسب و کار بر اساس شرکت‌های دانش بنیان
۳۷ شاخص محیط کسب و کار بر اساس ظرفیت تولید بنگاه‌های اقتصادی
۳۸ برخی اقدامات انجام شده به منظور رفع موانع کسب و کار

مقدمه

محیط کسب و کار به مجموعه عواملی گفته می‌شود که بر عملکرد یا اداره بنگاه‌های اقتصادی مؤثر هستند اما تقریباً خارج از کنترل مدیران بنگاه‌ها قرار دارند؛ عواملی نظیر قوانین و مقررات، میزان بارندگی، فرهنگ کاری در یک منطقه و ... که در کشورها و مناطق جغرافیایی گوناگون، در هر رشته کاری و نیز در طول زمان متفاوت هستند. امروزه، بهبود محیط کسب و کار یکی از مهمترین راهبردهای توسعه اقتصادی هر کشور به شمار می‌رود و علاوه بر آن هرچه محیط کسب و کار یک کشور شرایط بهتری داشته باشد، بهره‌برداری از فرصت‌های کارآفرینی بیشتر و هر چه بهره‌برداری از فرصت‌های کارآفرینی در جامعه‌ای بیشتر باشد، عملکرد اقتصاد آن کشور و خلق ارزش و ثروت در آن جامعه نیز بیشتر می‌شود. با این حال بهبود محیط کسب و کار، نیازمند برنامه‌ریزی و سیاست‌گذاری مطلوب است، که دستیابی به این مهم نیازمند وجود فرایندی مستمر برای پایش و سنجش وضعیت محیط کسب و کار هر کشور است.

در همین راستا و در سال ۱۳۹۰، نمایندگان مجلس شورای اسلامی، قانون بهبود مستمر محیط کسب و کار را تصویب کردند. به موجب ماده ۴ این قانون: «اتاق‌ها موظفند به منظور اطلاع سیاست‌گذاران از وضعیت محیط کسب و کار در کشور، شاخص‌های ملی محیط کسب و کار در ایران را تدوین و به‌طور سالانه و فصلی حسب مورد به تفکیک استان‌ها، بخش‌ها و فعالیت‌های اقتصادی، سنجش و اعلام نمایند». اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی ایران در قالب اجرای یک طرح پژوهشی در سال ۱۳۹۴، نسبت به شناسایی و معرفی شاخص‌های ملی پایش محیط کسب و کار اقدام نمود و اجرای طرح ملی پایش محیط کسب و کار را در اواخر سال ۱۳۹۵ با همکاری اتاق‌های تعاون و اصناف ایران در دستور کار خود قرار داد.

گزارش حاضر، بیست و نهمین گزارش فصلی است که اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی ایران با رویکرد تلفیق داده‌های پیمایشی با داده‌های آماری بر اساس نظریه عمومی کارآفرینی شین^۱ ارائه نموده است. در این گزارش، داده‌های پیمایشی حاصل از ادراک سنجی از وضعیت مؤلفه‌های محیط کسب و کار کشور در پاییز ۱۴۰۲، ۲۸۸۹ فعال اقتصادی زیرمجموعه سه اتاق و با استفاده از روش تکمیل پرسشنامه الکترونیکی (CAWI^۲) و همچنین آمارگیری تلفنی با کمک رایانه (CATI^۳) صورت گرفته است و داده‌های آماری نیز از منابع آماری رسمی کشور تهیه و مورد استفاده قرار گرفته‌اند. امید است نتایج این طرح بتواند نقشه راه روشنی برای برنامه‌ریزی و سیاست‌گذاری در جهت بهبود محیط کسب و کار کشور فراهم آورد.

شایان ذکر است به دلیل شیوع ویروس کرونا در کشور از اسفند ماه سال ۹۸، شاخص ملی محیط کسب و کار با احتساب اثر کرونا به عنوان یکی از موانع کسب و کار محاسبه شده است و در پاییز ۱۴۰۱، به دلیل کاهش اثرگذاری شاخص مذکور در محیط کسب و کار، از محاسبات حذف شده است.

1. Schein
2. Computer Assisted Web Interviewing
3. Computer Assisted Telephone Interviewing

چکیده نتایج

بر اساس نتایج حاصل از پایش ملی محیط کسب و کار ایران در پاییز ۱۴۰۲، ۵/۹۸ (نمره بدترین ارزیابی ۱۰ است) محاسبه شده که از وضعیت این شاخص نسبت به ارزیابی فصل گذشته (تابستان ۱۴۰۲ با میانگین ۶/۱۱) مساعدتر است.

در پاییز ۱۴۰۲ فعالان اقتصادی مشارکت کننده در این پایش، به ترتیب سه مؤلفه ۱- غیر قابل پیش بینی بودن و تغییرات قیمت مواد اولیه و محصولات ۲- دشواری تأمین مالی از بانکها ۳- بی ثباتی سیاستها، قوانین و مقررات و رویه‌های اجرایی ناظر بر کسب و کار را نامناسب‌ترین مؤلفه‌های محیط کسب و کار کشور نسبت به سایر مؤلفه‌ها ارزیابی نموده‌اند.

بر اساس یافته‌های این طرح در پاییز ۱۴۰۲ استان‌های خوزستان، قم و زنجان به ترتیب دارای مساعدترین وضعیت محیط کسب و کار نسبت به سایر استانها ارزیابی شده‌اند.

بر اساس یافته‌های طرح، میانگین ظرفیت فعالیت (واقعی) بنگاه‌های اقتصادی شرکت کننده در فصل پاییز ۱۴۰۲ معادل ۴۴/۹۱ درصد بوده است که نسبت به تابستان ۱۴۰۲ (۴۱/۶۵ درصد) افزایش ۳/۲۶ درصدی داشته است.

بر اساس نتایج این پایش در پاییز ۱۴۰۲، وضعیت محیط کسب و کار در بخش خدمات (۶/۰۳) در مقایسه با بخش‌های صنعت (۵/۸۱) و کشاورزی (۵/۹۹) نامناسب‌تر ارزیابی شده است.

در بین رشته فعالیت‌های اقتصادی بر حسب طبقه‌بندی استاندارد ISIC.rev4، رشته فعالیت‌های ۱- آب رسانی، مدیریت پسماند، فاضلاب و فعالیت‌های تصفیه، ۲- هنر، سرگرمی و تفریح و ۳- تولید صنعتی (ساخت) دارای بهترین وضعیت محیط کسب و کار و رشته فعالیت‌های ۱- مالی و بیمه، ۲- سلامت انسان و مددکاری اجتماعی و ۳- املاک و مستغلات، بدترین وضعیت محیط کسب و کار را در مقایسه با سایر رشته فعالیت‌های اقتصادی در کشور داشته‌اند.

بر اساس نظریه عمومی کارآفرینی شین، شاخص ملی محیط کسب و کار ایران در پاییز ۱۴۰۲، عدد ۶/۰۴ (عدد ۱۰ بدترین ارزیابی است) به دست آمده است که بهتر از وضعیت این شاخص در ارزیابی فصل گذشته (تابستان ۱۴۰۲ با میانگین ۶/۲۸) است. میانگین ارزیابی محیط اقتصادی عدد ۶/۴۶ است که در ارزیابی فصل گذشته عدد ۶/۵۸ حاصل شده بود و میانگین ارزیابی محیط نهادی عدد ۵/۷۰ است که در فصل گذشته عدد ۶/۰۳ ارزیابی شده بود. بر این اساس، محیط حقوقی و قانونی با عدد ۴/۷۴ و محیط مالی با عدد ۸/۲۱ به ترتیب مساعدترین و نامساعدترین محیطها بر اساس نظریه عمومی کارآفرینی شین بوده‌اند. لازم به ذکر است که شاخص شین به دلیل در نظر گرفتن وزن عوامل مختلف در محاسبه، از دقت بیشتری نسبت به شاخص کل کشور برخوردار است.

در ادامه گزارش، روش‌شناسی انجام پایش، جداول و نمودارهای آماری به همراه تحلیل نتایج به طور مبسوط شرح داده شده است.

بخش اول: روش‌شناسی گزارش

مطابق با ماده ۴ قانون بهبود مستمر محیط کسب و کار، اتاق‌ها موظف هستند به منظور اطلاع سیاست‌گذاران از وضعیت محیط کسب و کار در کشور، شاخص‌های ملی محیط کسب و کار در ایران را تدوین و به‌طور سالانه و فصلی حسب مورد به تفکیک استان‌ها، بخش‌ها و فعالیت‌های اقتصادی، سنجش و اعلام نمایند. مطابق با همین مأموریت، مرکز آمار و اطلاعات اقتصادی اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی ایران با همکاری اتاق‌های اصناف و تعاون ایران اقدام به برنامه‌ریزی برای جمع‌آوری اطلاعات و محاسبه شاخص ملی محیط کسب و کار ایران بر اساس ۷۰ مؤلفه پیمایشی و آماری کرده است که مولفه‌ها از نتایج اجرای طرح مطالعاتی در همین خصوص به‌دست آمده‌اند. اطلاعات ۲۸ مؤلفه پیمایشی از روش تکمیل پرسشنامه با همکاری فعالان اقتصادی (تعیین شده با روش‌های نمونه‌گیری) به‌دست می‌آید و برای کسب اطلاع در مورد ۴۲ مؤلفه آماری از منابع اطلاعاتی و آمار رسمی کشور که تا زمان انتشار نشریه به‌روزرسانی می‌شوند، استفاده می‌شود و در نهایت، شاخص‌های ملی پایش محیط کسب و کار ایران به تفکیک ملی، استان، بخش‌های عمده و رشته فعالیت‌های اقتصادی محاسبه شده‌اند.

معرفی مؤلفه‌های طرح پایش

مطابق مدل ارائه شده برای محاسبه شاخص محیط کسب و کار در ایران، شاخص ملی محیط کسب و کار از طریق انجام محاسبات بر روی ۷۰ نامگر که شامل ۲۸ مؤلفه پیمایشی و ۴۲ مؤلفه آماری که از عوامل مختلف و قابل احصای مؤثر بر اداره واحدهای تولیدی در ایران معرفی شده است، حاصل می‌شود. قابل ذکر است مؤلفه‌های پیمایشی و آماری مورد استفاده در محاسبه فضای کسب و کار کشور به صورت زیر تعریف شده‌اند:

الف: مؤلفه‌های پیمایشی:

۱. نحوه استقبال مشتریان از نوآوری و ابتکار در ارائه خدمات و محصولات
۲. برداشت‌های سلیقه‌ای از قوانین و مقررات توسط مأموران محیط زیست، شهرداری، گمرک، بهداشت و ...
۳. بی‌تعهدی طرف‌های قرارداد و معامله به اجرای تعهدات و وعده‌هایشان
۴. بی‌ثباتی سیاست‌ها، قوانین و مقررات و رویه‌های اجرایی ناظر بر کسب و کار
۵. غیرقابل پیش‌بینی بودن و تغییرات قیمت مواد اولیه و محصولات
۶. رویه‌های سختگیرانه اداره‌های کار و بیمه تأمین اجتماعی برای مدیریت نیروی انسانی
۷. تمایل عمومی به خرید کالاهای خارجی و بی‌رغبتی به خرید محصولات ایرانی
۸. تولید و عرضه نسبتاً آزاد کالاهای غیراستاندارد و تقلبی در بازار
۹. وجود رقابت غیرمنصفانه شرکت‌ها و مؤسسات دولتی یا شبه‌دولتی در بازار
۱۰. رویه‌های ناعادلانه ممیزی و دریافت مالیات

۱۱. دشواری تأمین مالی از بانک‌ها
۱۲. فقدان یا شفاف نبودن آمار و اطلاعات مورد نیاز برای فعالیت اقتصادی
۱۳. ضعف زیرساخت‌های حمل و نقل (جاده‌ای، ریلی، هوایی، دریایی و بندری)
۱۴. ضعف دادگاه‌ها در رسیدگی به شکایات و پیگرد موثر متجاوزان به حقوق دیگران
۱۵. وجود انحصار، امتیاز یا هر نوع رانت به یک یا تعدادی از رقبا در بازار
۱۶. ضعف نظام توزیع و مشکل در رساندن محصول به بازار
۱۷. عرضه کالاها و محصولات قاچاق در بازار ایران
۱۸. فقدان ارتباط مناسب میان عوامل تأمین مواد اولیه، تولید و عرضه یک محصول در بازار
۱۹. دخالت‌های غیرمنطقی نهادهای حاکمیتی در تعیین قیمت‌ها در بازار
۲۰. کارگری عمومی و ضعف فرهنگ کار در جامعه
۲۱. کمبود تقاضا در بازار
۲۲. کمبود فناوری‌های نوین و تجهیزات مورد نیاز
۲۳. کمبود نیروی کار ماهر
۲۴. محدودیت‌های دسترسی به شبکه تلفن همراه و اینترنت
۲۵. محدودیت دسترسی به آب
۲۶. محدودیت دسترسی به حامل‌های انرژی (برق، گاز، گازوئیل و...)
۲۷. فساد و سوءاستفاده افراد از مقام و موقعیت اداری در دستگاه‌های اجرایی
۲۸. موانع در فرایندهای اداری و اخذ مجوزهای کسب‌وکار در دستگاه‌های اجرایی

ب. مؤلفه‌های آماری:

محیط نهادی

نماگر ۱. محیط سیاسی (تأثیر عوامل سیاسی - امنیتی بر اداره بنگاه‌ها)

۱-۱. تعداد مطبوعات دارای مجوز و فعال (به ازای هر ۱۰۰ هزار نفر جمعیت)

۲-۱. تعداد سرقت (به ازای هر ۱۰۰ هزار نفر جمعیت)

۳-۱. تعداد سازمان‌های مردم‌نهاد (سمن) - (به ازای هر ۱۰۰ هزار نفر جمعیت)

نماگر ۲. محیط علمی - آموزشی (مهارت و تحصیلات نیروی انسانی)

۲.۱- دانش آموخته‌های مراکز فنی حرفه‌ای (به ازای هر ۱۰۰ هزار نفر جمعیت)

۲.۲- تعداد دانش آموخته‌های دانشگاهی (به ازای هر ۱۰۰ هزار نفر جمعیت)

۲.۳- نرخ باسوادی ۶ ساله و بالاتر

۲.۴- تعداد دانش‌آموزان به ازای هر کلاس

نماگر ۳. محیط فرهنگی (فرهنگ، رضایت‌مندی و فرهیختگی نیروی انسانی)

۳.۱- تعداد صندلی‌های سینما (به ازای هر ۱۰۰ هزار نفر جمعیت)

۳.۲- تعداد فرهنگ‌سراها و کتابخانه‌های عمومی (به ازای هر ۱۰۰ هزار نفر جمعیت)

۳.۳- تعداد عناوین کتاب‌های منتشر شده در استان (به ازای هر ۱۰۰ هزار نفر جمعیت)

۳.۴- تعداد خواسته‌های بازگشت به کار در هیأت‌های تشخیص دعاوی کار نسبت به کل شاغلان استان

نماگر ۴. فناوری و نوآوری

۴.۱- شاخص استانی فناوری اطلاعات

۴.۲- تعداد کاربران اینترنت (به ازای هر ۱۰۰ هزار نفر جمعیت)

۴.۳- تعداد شرکت‌های دانش‌بنیان (به ازای هر ۱۰۰ هزار نفر جمعیت)

نماگر ۵. محیط قانونی و حقوقی (حاکمیت قانون، تضمین‌های حقوق مالکیت و عملکرد دادگستری)

۵.۱- نرخ رسیدگی به پرونده‌های قضایی (درصد از ورودی)

۵.۲- امتیاز قضایی و اداری (تخصیصی گزارش‌های عملکرد استانی قوه قضائیه)

۵.۳- میانگین زمان رسیدگی به هر پرونده ورودی (روز)

۵.۴- تعداد پرونده‌های مطالبه طلب (به ازای هر ۱۰۰ هزار نفر جمعیت)

نماگر ۶. ساختار و عملکرد دولت

۶.۱- تعداد کارمندان دستگاه‌های دولتی و حکومتی (به ازای هر ۱۰۰ هزار نفر جمعیت)

۶.۲- پرداخت‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای (عملکرد بودجه عمرانی)

محیط اقتصادی

نماگر ۷. محیط کلان (ثبات اقتصاد کلان، ساختارهای اشتغال)

- ۷.۱- شاخص تورم مصرف کننده
- ۷.۲- شاخص تورم تولیدکننده
- ۷.۳- نرخ مشارکت نیروی انسانی (درصد)
- ۷.۴- نرخ بیکاری (درصد)
- ۷.۵- ارزش صادرات غیرنفتی استان (به ازای هر ۱۰۰ هزار نفر جمعیت)
- ۷.۶- نرخ رشد منطقه‌ای (درصد)

نماگر ۸. محیط مالی (تأمین مالی)

- ۸.۱- سرانه مانده تسهیلات اعطایی

نماگر ۹. محیط جغرافیایی (زیرساخت‌ها، ظرفیت‌های اقلیمی و استانی)

- ۹.۱- متوسط بارندگی سالانه استان (میلی متر)
 - ۹.۲- تعداد هتل‌های ۴ و ۵ ستاره
 - ۹.۳- تعداد تخت بیمارستانی فعال (به ازای هر ۱۰۰ هزار نفر جمعیت)
 - ۹.۴- طول راه‌های بین شهری (کیلومتر به ازای هر کیلومتر مربع مساحت)
 - ۹.۵- تعداد انبار و سردخانه (به نسبت مساحت استان)
 - ۹.۶- مساحت مراتع خوب (به نسبت مساحت استان)
 - ۹.۷- ضریب نفوذ بیمه (درصد)
 - ۹.۸- فاصله مرکز استان تا بندر تجاری (آبی) و فعال بین المللی (کیلومتر)
 - ۹.۹- طول راه آهن به مساحت استان (کیلومتر به ازای هر کیلومتر مربع)
 - ۹.۱۰- درصد روستاهای گازرسانی شده از کل روستاهای استان
- نماگر ۱۰. ساختار تولید (انحصار، خوشه‌ها، وابستگی به مواد اولیه)
- ۱۰.۱- تعداد بهره‌برداران کشاورزی (به ازای هر ۱۰۰ هزار نفر جمعیت)
 - ۱۰.۲- درصد مساحت کشت آبی از کل مساحت زیر کشت

۱۰.۳- تعداد معادن در حال بهره‌برداری (به نسبت مساحت استان)

۱۰.۴- تعداد کارگاه‌های صنعتی فعال (به نسبت مساحت استان)

۱۰.۵- سرانه مساحت پروانه‌های ساختمانی صادره در نقاط شهری

لازم به ذکر است که عناوین برخی مولفه‌های آماری با همکاری دستگاه‌های اجرایی ذیربط اصلاح و یا جایگزین شده اند

طرح نمونه‌گیری

از آنجا که استخراج، انتشار داده‌ها و ارائه نتایج حاصل، در سطح متغیرها، اپتیمم شده است و برای اینکه محاسبات از مبنای دقیق آماری برخوردار باشد لذا انتخاب نمونه‌ها (فعالان اقتصادی) بر مبنای طرح نمونه‌گیری است که در ذیل به آن اشاره می‌شود.

هدف کلی:

هدف کلی از این طرح، شناخت وضعیت جاری محیط کسب و کار در ایران و تغییرات آن به صورت فصلی و سالانه است. این هدف از طریق موارد زیر به دست می‌آید:

۱. برآورد فصلی و سالانه شاخص ملی محیط کسب و کار در ایران
۲. برآورد فصلی و سالانه شاخص استانی محیط کسب و کار در ایران
۳. برآورد تغییرات فصلی شاخص محیط کسب و کار در سطح ملی و استانی
۴. برآورد ملی فصلی و سالانه شاخص ملی محیط کسب و کار در ایران در سطح بخش‌های عمده اقتصادی (خدمات، صنعت و کشاورزی)
۵. برآورد ملی فصلی و سالانه شاخص ملی محیط کسب و کار در ایران در سطح فعالیت‌های اصلی اقتصادی (ISIC^۴)

جامعه هدف

مجموعه واحدهایی که طبق تعریف شامل اعضای فعال اتاق‌های بازرگانی، صنایع و معادن و کشاورزی ایران، اصناف و تعاون هستند، جامعه هدف طرح را تشکیل می‌دهند. بنابراین اعضای غیرفعال و اعضای که عضو سه اتاق نیستند را پوشش نمی‌دهد.

جامعه آمارگیری

جامعه آمارگیری با حذف اعضای غیر فعال سه اتاق از چارچوب آماری به دست می‌آید.

واحد آماری

واحد آماری، مدیر یک واحد از سه اتاق کشور می‌باشد که در بانک اطلاعاتی سه اتاق ثبت شده است و فعال است.

زمان آماری

زمان آماری برای تکمیل سؤالات پرسشنامه، وضعیت محیط کسب و کار در فصل پاییز سال ۱۴۰۲ است.

زمان آمارگیری

زمان آمارگیری آذر ماه ۱۴۰۲ بوده است.

روش آمارگیری

به صورت نمونه‌گیری برای مؤلفه‌های پیمایشی و جمع‌آوری داده از منابع رسمی برای مؤلفه‌های آماری است.

روش جمع‌آوری اطلاعات

اطلاعات مورد نیاز این طرح به ۲ روش به دست می‌آید. برای مؤلفه‌های پیمایشی به صورت آمارگیری الکترونیکی و تکمیل پرسشنامه از طریق سامانه اینترنتی توسط واحدهای انتخاب شده در طرح نمونه‌گیری است و برای مؤلفه‌های آماری از روش جمع‌آوری داده‌ها از مراجع رسمی کشور است.

سطح ارائه برآورد

برآوردها بر اساس اهداف طرح به صورت ملی و استانی هستند.

پارامتر مورد نظر

پارامترهای مورد نظر شامل میانگین وزنی شاخص محیط کسب کار در ایران است.

چارچوب نمونه‌گیری

چارچوب نمونه‌گیری، اعضای فعال سه اتاق هستند.

واحد نمونه‌گیری

واحد نمونه‌گیری واحدهای فعال سه اتاق هستند.

روش نمونه‌گیری

روش نمونه‌گیری، طبقه‌بندی دو مرحله‌ای شده است که واحد نمونه‌گیری مرحله‌ی اول، استان‌ها و واحد نمونه‌گیری مرحله‌ی دوم، براساس بخش عمده اقتصادی است.

در این طرح، علاوه بر برآورد سطوح، برآورد تغییرات نیز مورد نظر است، از این رو از روش نمونه‌گیری چرخشی استفاده می‌شود. نمونه‌گیری چرخشی با ثابت نگه‌داشتن بخشی از واحدهای نمونه بین دو فصل آمارگیری و تغییر بقیه‌ی واحدها، به بهترین نحو، امکان برآورد سطوح و تغییرات را فراهم می‌کند. انجام بهینه‌ی نمونه‌گیری چرخشی، مستلزم به‌کارگیری نمونه‌ی کلیدی^۵ است. منظور از نمونه‌ی کلیدی، نمونه‌ای است که می‌توان از آن برای تأمین نیازهای چند آمارگیری یا چند دوره از یک آمارگیری، زیرنمونه‌هایی انتخاب کرد. در آمارگیری‌های ادواری، استفاده از نمونه‌ی شاخص ضمن صرفه‌ی اقتصادی، امکان کنترل بهتر عملیات اجرایی و هم‌پوشانی نمونه‌ها در دوره‌های مختلف آمارگیری را فراهم می‌کند.

چارچوب و طراحی نمونه‌ی شاخص

چارچوب نمونه‌گیری مرحله‌ی اول در این طرح، استان‌ها براساس سهم از GDP کشور است که واحدهای نمونه‌گیری مرحله‌ی اول را شامل می‌شود.

چارچوب نمونه‌گیری مرحله‌ی دوم، فهرستی از نام و نشانی، بخش عمده اقتصادی و نام اتاق فعالان اقتصادی از نمونه‌ی شاخص است. روش ساخت این چارچوب، در اتاق‌ها (بازرگانی، تعاون و اصناف) متفاوت از یکدیگر است.

در اتاق بازرگانی، برای ساخت این چارچوب، پیش از اجرای طرح، فعالان اقتصادی در یک محدوده‌ی جغرافیایی مشخص، با استفاده از آمارگیری تلفنی بهنگام می‌شوند. فعالان اقتصادی جدید معرفی شده در هر سال، بر اساس ثبت کارت بازرگانی جدید در ماه‌های انتهایی سال قبل، انتخاب می‌شوند. در اتاق اصناف و تعاون، چارچوب نمونه‌گیری همانند روش قبل است با این تفاوت که فرآیند بهنگام سازی آن دو سال یکبار است.

الگوی چرخش

با توجه به اهداف طرح، الگوی چرخش انتخابی برای این طرح، یک الگوی ۲-۲-۲ است، یعنی طی دوره‌ی نمونه‌ی کلیدی از هر فعال اقتصادی نمونه، حداکثر چهار بار آمارگیری به عمل می‌آید، به این ترتیب که فعال اقتصادی، دو فصل متوالی در نمونه است، سپس به طور موقت برای دو فصل متوالی از نمونه خارج می‌شود، بعد مجدداً برای دو فصل متوالی به نمونه باز می‌گردد و پس از آن تا انتهای سال‌های مربوط به دوره نمونه کلیدی از نمونه خارج می‌شود. در هر فصل، از چهار گروه چرخش که هر یک از سه گروه فعال اقتصادی (بازرگانی، تعاون و اصناف)، آمارگیری می‌شود:

۱- گروهی که برای اولین بار وارد نمونه شده است،

۲- گروهی که برای دومین بار در نمونه است،

۳- گروهی که پس از دو فصل خروج موقت، مجدداً به نمونه وارد شده است،

۴- گروهی که برای آخرین بار در نمونه است.

به این ترتیب حداکثر میزان تداخل نمونه بین دو فصل متوالی و دو فصل یکسان از دو سال متوالی، ۳۰٪ و بین دو سال متوالی، ۴۰٪ است که می‌تواند اهداف طرح را تأمین کند.

پس از ساخت گروه‌های چرخش، به هر فصل آمارگیری، بر اساس الگوی چرخش، چهار گروه چرخش منتسب می‌شود تا تمام فعالان اقتصادی متعلق به آن‌ها آمارگیری شوند. به این ترتیب در هر فصل آمارگیری به هر چهار گروه یاد شده مراجعه می‌شود.

تعیین تعداد نمونه

با هدف برآورد شاخص ملی، استانی و رشته‌فعالیتی کل کشور در هر فصل، تعداد نمونه با استفاده از رابطه زیر محاسبه شده است:

$$n = \frac{z_{0/975}^2 (1 - r)}{\beta^2 r} \cdot (1 + N_r) \cdot Deff$$

که در آن:

β : خطای نسبی برآورد (کم تر از ۰/۸ درصد)

t : نسبت مفروض شاخص

N_p : نرخ ریزش فعالان اقتصادی نمونه است که برابر با ۰/۳۵ در نظر گرفته شده است.

$Deff$: اثر طرح (برابر ۱/۷)

پس از محاسبه‌ی اندازه‌ی نمونه در سطح ملی، اندازه‌ی نمونه‌ی مورد نیاز در هر استان، با کمک روش تخصیص بینابین و با توجه به ملاحظات اجرایی و کارشناسی، تعیین می‌شود.

روش برآورد

برای دستیابی به برآوردهای مورد نظر، ابتدا باید داده‌های مربوط به هر یک از فعالیت‌های اقتصادی نمونه و اعضای آن‌ها وزن‌دهی شوند. وزن‌دهی در هر فصل بر اساس اعمال وزن پایه، انجام می‌گیرد. وزنی که پس از اعمال این مراحل وزن‌دهی به‌دست می‌آید، تعیین می‌کند که هر فعال اقتصادی در نمونه، نماینده‌ی چند فعال اقتصادی در جامعه است. پس از وزن‌دهی، برآورد تعداد از جمع وزن‌ها، برآورد نرخ از تقسیم برآوردهای تعداد و برآورد تغییرات بین دو دوره‌ی زمانی از اختلاف برآوردهای دو دوره به دست می‌آید. برآوردهای سالانه، با ضرب وزن نهایی در کسر $\frac{1}{4}$ به طور مشابه، محاسبه می‌شود.

در جدول ۱، حروف و اعداد به ترتیب نماد گروه چرخش و نوبت آمارگیری از گروه چرخش است و ساختار تداخل نمونه به صورت:

به این ترتیب حداکثر میزان تداخل نمونه بین دو فصل متوالی و دو فصل یکسان از دو سال متوالی، ۳۰٪ و بین دو سال متوالی، ۴۰٪ است که می‌تواند اهداف طرح را تأمین کند.

میزان مشارکت و تعداد نمونه موثر

میزان مشارکت نمونه‌های منتخب نسبت به کل نمونه‌های در نظر گرفته شده برای هر استان در جدول ۳ قابل مشاهده است. نرخ پاسخگویی در اجرای طرح پایش ملی محیط کسب و کار نیز محاسبه شده است. لازم به ذکر است بر اساس جدول ۲، این تعداد نمونه با احتساب نرخ ریزش (عدم همکاری، عدم پاسخگویی، تغییر فعالیت و ..) ۳۵ درصد در نظر گرفته شده است و تعداد نمونه بهینه برای تعمیم نتایج بر اساس اهداف طرح حدود ۳۵۰۰ نمونه است.

لذا ضمن تأکید بر قابل اطمینان بودن نتایج ملی برآوردهای ارائه شده، نتایج استانی طرح با احتیاط بیشتری باید مورد استفاده و استناد کاربران قرار گیرد.

جدول ۱- الگوی چرخش

سال ۱۴۰۲				سال ۱۴۰۱				سال ۱۴۰۰				سال ۱۳۹۹				
زمستان	پاییز	تابستان	بهار	زمستان	پاییز	تابستان	بهار	زمستان	پاییز	تابستان	بهار	زمستان	پاییز	تابستان	بهار	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	I4	I
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	J4	J3	J
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	K4	K3	-	K
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	L4	L3	-	-	L
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	M4	M3	-	-	M2	M
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	N4	N3	-	-	N2	N1	N
-	-	-	-	-	-	-	-	-	O4	O3	-	-	O2	O1	-	O
-	-	-	-	-	-	-	-	P4	P3	-	-	P2	P1	-	-	P
-	-	-	-	-	-	-	Q4	Q3	-	-	Q2	Q1	-	-	-	Q
-	-	-	-	-	-	R4	R3	-	-	R2	R1	-	-	-	-	R
-	-	-	-	-	S4	S3	-	-	S2	S1	-	-	-	-	-	S
-	-	-	-	T4	T3	-	-	T2	T1	-	-	-	-	-	-	T
-	-	-	U4	U3	-	-	U2	U1	-	-	-	-	-	-	-	U
-	-	V4	V3	-	-	V2	V1	-	-	-	-	-	-	-	-	V
-	W4	W3	-	-	W2	W1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	W
X4	X3	-	-	X2	X1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	X
Y3	-	-	Y2	Y1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	Y
-	-	Z2	Z1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	Z

جدول ۲- تعداد واحدهای نمونه طرح به تفکیک استان

تعداد واحدهای نمونه	استان	تعداد واحدهای نمونه	استان
۱۹۸	فارس	۱۹۱	آذربایجان شرقی
۸۱	قزوین	۱۰۱	آذربایجان غربی
۶۶	قم	۵۵	اردبیل
۷۰	کردستان	۳۱۲	اصفهان
۱۷۳	کرمان	۱۷۵	البرز
۷۵	کرمانشاه	۵۷	ایلام
۷۹	کهگیلویه و بویراحمد	۱۶۴	بوشهر
۶۰	گلستان	۱۱۵۰	تهران
۱۰۷	گیلان	۵۹	چهارمحال و بختیاری
۸۳	لرستان	۵۸	خراسان جنوبی
۱۷۵	مازندران	۳۴۹	خراسان رضوی
۱۰۹	مرکزی	۴۸	خراسان شمالی
۱۱۲	هرمزگان	۳۸۰	خوزستان
۷۷	همدان	۶۷	زنجان
۱۰۱	یزد	۵۵	سمنان
۴۸۶۵	کل	۶۹	سیستان و بلوچستان

جدول ۳- میزان مشارکت پاسخگویان در طرح به تفکیک استان

نرخ پاسخگویی (درصد)									استان
پاییز ۱۴۰۲	تابستان ۱۴۰۲	پاییز ۱۴۰۱	سال ۱۴۰۱	سال ۱۴۰۰	سال ۹۹	سال ۹۸	سال ۹۷	سال ۹۶	
۶۵	۶۶	۶۴	۶۵	۶۰	۵۸	۵۶	۶۳	۴۵	آذربایجان شرقی
۷۶	۸۹	۵۴	۶۶	۷۳	۷۰	۶۷	۷۲	۶۲	آذربایجان غربی
۷۵	۹۸	۷۴	۶۸	۶۸	۷۴	۷۰	۵۸	۵۷	اردبیل
۹۱	۸۷	۶۶	۷۰	۹۱	۸۲	۵۳	۸۴	۷۴	اصفهان
۹۲	۹۷	۷۹	۸۱	۶۵	۵۲	۶۴	۶۸	۶۸	البرز
۶۵	۸۷	۶۴	۶۰	۵۰	۵۹	۵۰	۵۹	۴۱	ایلام
۷۳	۵۴	۶۰	۵۷	۵۷	۴۳	۵۲	۶۳	۳۳	بوشهر
۳۸	۳۶	۴۳	۴۲	۳۶	۴۵	۴۹	۶۳	۴۳	تهران
۵۱	۸۳	۷۸	۶۰	۵۹	۷۶	۶۱	۷۳	۳۹	چهارمحال و بختیاری
۵۵	۵۴	۵۴	۵۳	۶۵	۶۲	۶۴	۶۹	۶۹	خراسان جنوبی
۳۶	۳۷	۳۹	۳۴	۵۰	۴۶	۴۷	۶۳	۵۸	خراسان رضوی
۶۵	۷۹	۶۸	۶۵	۵۴	۵۹	۶۴	۶۲	۶۶	خراسان شمالی
۶۵	۵۷	۴۱	۴۸	۴۵	۴۷	۴۴	۶۳	۶۲	خوزستان
۷۸	۹۳	۶۷	۶۴	۷۲	۷۳	۷۲	۷۴	۵۹	زنجان
۷۳	۹۸	۴۷	۶۳	۷۹	۷۳	۶۷	۷۴	۶۶	سمنان
۶۸	۹۱	۷۳	۷۲	۴۹	۵۰	۴۱	۵۵	۴۹	سیستان و بلوچستان
۵۴	۴۹	۵۵	۵۸	۵۷	۵۵	۵۹	۶۸	۶۲	فارس
۷۴	۷۷	۹۸	۸۰	۵۸	۵۴	۴۶	۵۷	۶۱	قزوین
۷۰	۷۲	۵۹	۵۸	۷۸	۴۹	۵۳	۵۸	۶۴	قم
۷۱	۷۶	۶۷	۶۲	۷۰	۶۸	۶۸	۷۴	۶۲	کردستان
۴۷	۵۰	۷۵	۶۰	۶۴	۵۱	۵۵	۵۶	۵۰	کرمان
۹۱	۷۸	۷۳	۷۰	۶۸	۶۷	۷۲	۶۴	۸۱	کرمانشاه
۳۴	۲۳	۷۸	۵۴	۵۰	۵۳	۶۶	۶۷	۴۲	کهگیلویه و بویراحمد
۷۳	۷۹	۹۴	۶۸	۵۵	۵۹	۶۲	۵۵	۴۷	گلستان
۶۹	۶۷	۷۲	۶۸	۵۲	۶۰	۵۰	۶۷	۵۰	گیلان
۸۴	۸۸	۵۶	۵۹	۵۴	۶۴	۵۶	۶۴	۵۲	لرستان
۸۵	۸۲	۸۴	۶۶	۷۵	۵۷	۶۲	۶۵	۴۶	مازندران
۶۳	۴۷	۶۹	۷۴	۷۹	۷۸	۶۳	۷۰	۶۳	مرکزی
۴۳	۶۰	۵۴	۵۶	۴۸	۵۱	۴۵	۶۲	۵۲	هرمزگان
۵۱	۷۷	۶۳	۵۴	۵۲	۵۱	۵۳	۷۲	۶۵	همدان
۷۰	۶۴	۴۵	۵۷	۶۰	۵۹	۵۵	۵۸	۷۵	یزد
۵۹	۵۹	۵۹	۵۷	۵۸	۵۶	۵۴	۶۶	۵۵	کل

محاسبه شاخص کل محیط کسب و کار

پس از استخراج داده‌های پیمایشی، ابتدا برای هر مؤلفه، میانگین ارزیابی اعضای اتاق‌های هر استان در هر بخش q_{ij} محاسبه می‌شود. در فرمول زیر q_{ijk} مشارکت‌کننده‌ها (n) هر استان (i) در هر بخش (j) است و اندیس k نشان‌دهنده رای‌دهنده مورد نظر (اعضای اتاق‌های سه‌گانه) است.

$$q_{ij} = \frac{\sum_{k=1}^n q_{ijk}}{n_{ij}}$$

وزن نمونه‌گیری بر اساس استان، بخش عمده اقتصادی و اتاق تعیین می‌شود و در محاسبه میانگین q_{ij} لحاظ می‌شود. برای محاسبه شاخص کل از ترکیب وزنی جزء داده‌های آماری (Hard Data) با نسبت ۲۰٪ و جزء مولفه‌های پیمایشی (Survey Data) با نسبت ۸۰٪ استفاده می‌شود.

نرمال‌سازی و ترکیب داده‌های آماری (Hard Data)

به منظور نرمال کردن داده‌های آماری، ابتدا داده‌های آماری خام را که از مراکز آماری مختلف به تفکیک استان‌ها جمع‌آوری شده است، با تقسیم بر جمعیت استان به صورت نسبی و قابل مقایسه تبدیل می‌شود. سپس بر اساس روش فاصله از مرز^۶ که در اغلب مطالعات بین‌المللی مانند شاخص سهولت انجام کسب و کار بانک جهانی یا شاخص توسعه انسانی سازمان ملل متحد بکار می‌رود- داده‌های آماری نسبی به داده‌های نرمال شده تبدیل می‌شود.

در روش فاصله از مرز، نمره فاصله از مرز، شکاف بین عملکرد یک استان از معیار بهترین عملکرد در میان استان‌ها و در طی زمان به دست می‌آید. محاسبه نمره فاصله از مرز برای هر استان دو گام اصلی دارد.

اولین گام نرمال کردن داده‌های جمع‌آوری شده از هر یک از مولفه‌های دارای بار مثبت مانند نرخ باسوادی در هر استان که با استفاده از یک تبدیل خطی با فرمول زیر با توجه به مقیاس مورد نظر (۱ بهترین عملکرد و ۱۰ بدترین عملکرد) انجام می‌شود:

$$P_{norm} = \left(9 \times \frac{w - P}{w - f} \right) + 1$$

که در فرمول بالا w بزرگترین و f کوچکترین نمره مولفه در میان همه استان‌ها در کل طول دوره محاسبه شاخص است و P نمره نرمال نشده استان و P_{norm} داده نرمال شده یا نمره فاصله از مرز برای هر یک از اجزاء مولفه‌های شاخص است.

برای هر یک از مولفه‌های دارای بار منفی مانند تعداد نسبی سرقت‌ها در هر استان با استفاده از تبدیل خطی با فرمول زیر با توجه به مقیاس مورد نظر (۱ بهترین عملکرد و ۱۰ بدترین عملکرد) انجام می‌شود:

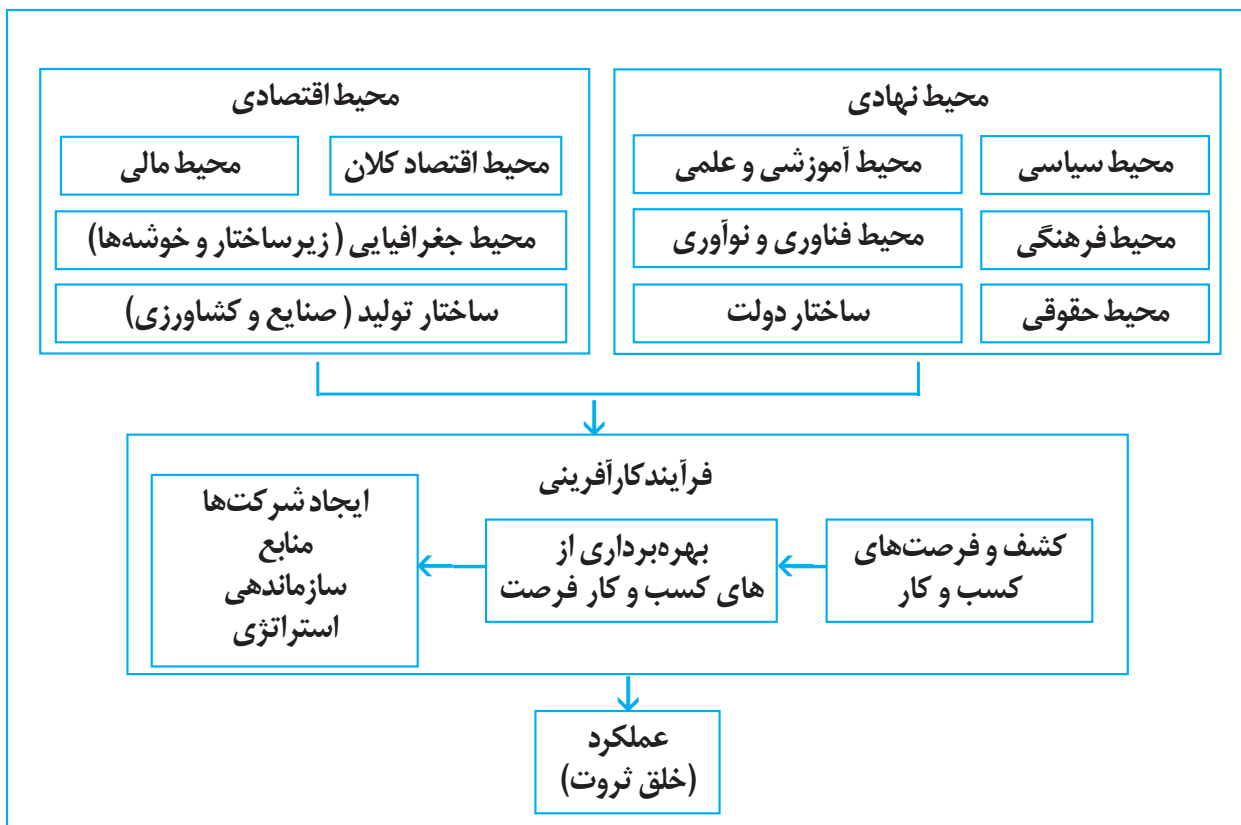
$$P_{norm} = \left((-9) \times \frac{w - P}{w - f} \right) + 10$$

دومین گام، محاسبه میانگین ساده هر یک از نمره‌های فاصله از مرز برای هر یک از بخش داده‌های آماری نماگرها است.

آشنایی با نظریه عمومی کار آفرینی شین

بر اساس نظریه عمومی کار آفرینی شین، می‌توان دو مجموعه عوامل محیطی معین را به محیط اقتصادی و محیط نهادی تفکیک کرد. عوامل محیط اقتصادی شامل محیط اقتصاد کلان، محیط مالی، ساختار تولید و محیط جغرافیایی و عوامل محیط نهادی شامل محیط سیاسی، محیط حقوقی، محیط فرهنگی و محیط آموزشی و علمی، محیط فناوری و نوآوری و ساختار دولت می‌شود. این دو مجموعه عوامل بر کسب و کارهای موجود و بر فرآیند کار آفرینی که در واقع نقطه آغازین کسب و کار است، اثر می‌گذارد. هر چه محیط کسب و کار (محیط نهادی و اقتصادی) شرایط بهتری داشته باشد، بهره‌برداری از فرصت‌های کار آفرینی بیشتر است و هر چه بهره‌برداری از فرصت‌های کار آفرینی در جامعه‌ای بیشتر باشد، عملکرد اقتصاد آن کشور و خلق ارزش و ثروت در آن جامعه بیشتر می‌شود.

شکل ۱. مدل مفهومی بسط یافته محیط کسب و کار بر اساس نظریه عمومی کار آفرینی شین

بخش دوم: جداول آماری، نمودارها و تحلیل آماری

شاخص کل محیط کسب و کار

جدول ۴ - شاخص کل محیط کسب و کار

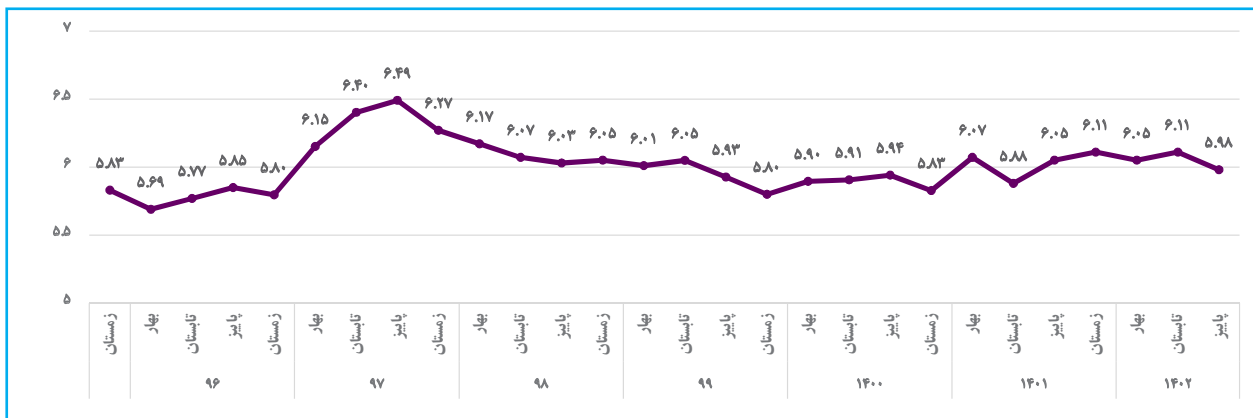
درصد تغییرات فصل پاییز نسبت به *		پاییز ۱۴۰۲	تابستان ۱۴۰۲	پاییز ۱۴۰۱	سال ۱۴۰۱	سال ۱۴۰۰	سال ۹۹	سال ۹۸	سال ۹۷	سال ۹۶
فصل مشابه سال گذشته	فصل گذشته									
-۱/۱۴	-۲/۱۱	۵/۹۸	۶/۱۱	۶/۰۵	۶/۰۳	۵/۸۹	۵/۹۵	۶/۰۸	۶/۳۳	۵/۷۸

*: مثبت بودن درصد تغییرات به معنای بدتر شدن وضعیت نسبت به فصل گذشته است.

نتایج پایش ملی محیط کسب و کار ایران در پاییز ۱۴۰۲ عدد ۵/۹۸ (نمره بدترین ارزیابی ۱۰ است) را به عنوان شاخص کل نشان می دهد که مساعدتر از وضعیت این شاخص در ارزیابی فصل گذشته (تابستان ۱۴۰۲ با میانگین ۶/۱۱) است.

این ارزیابی بیانگر آن است که از نظر فعالان اقتصادی مشارکت کننده در این پایش، وضعیت برخی مؤلفه های مؤثر بر محیط کسب و کار ایران در پاییز ۱۴۰۲ مساعدتر شده است. عدد شاخص در پاییز ۱۴۰۲ نسبت به فصل مشابه سال قبل (۱/۱۴٪) مساعدتر شده است. لازم به ذکر است که این شاخص از طریق ادغام اطلاعات حاصل از مولفه های پیمایشی (۲۸ مؤلفه) و داده های مؤلفه های آماری (۴۲ مؤلفه) به نسبت ۸۰ و ۲۰ محاسبه شده است.

نمودار ۱ - روند شاخص کل محیط کسب و کار

شاخص بخشی محیط کسب و کار

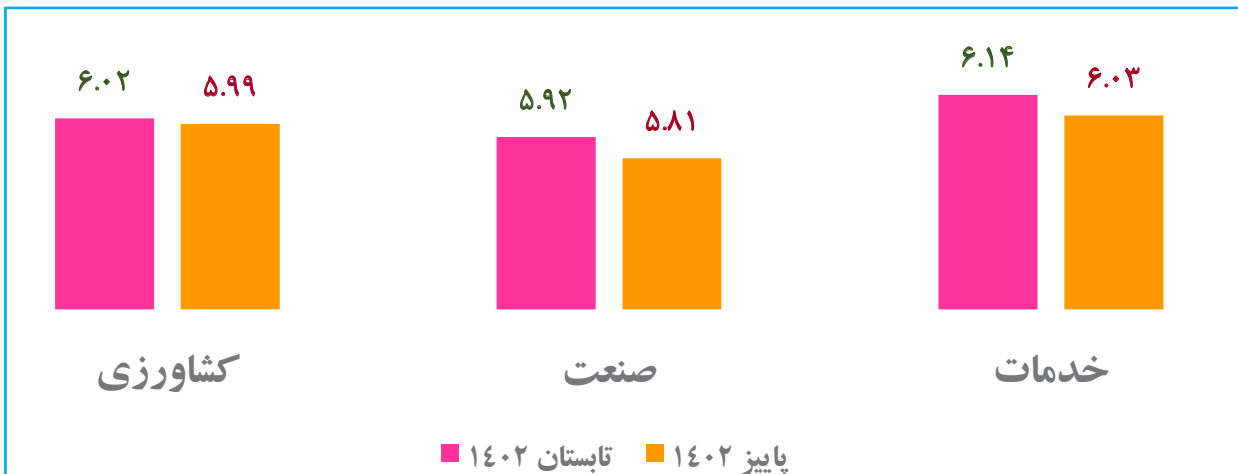
جدول ۵- شاخص محیط کسب و کار بر حسب بخش‌های عمده اقتصادی

بخش	پاییز ۱۴۰۱	تابستان ۱۴۰۲	درصد تغییرات فصل پاییز نسبت به*	
			فصل گذشته	فصل مشابه سال گذشته
کشاورزی	۵/۸۳	۶/۰۲	-۰/۵۰	۲/۷۲
صنعت	۵/۹۶	۵/۹۲	-۱/۹۰	-۲/۵۸
خدمات	۶/۰۷	۶/۱۴	-۱/۷۸	-۰/۶۰

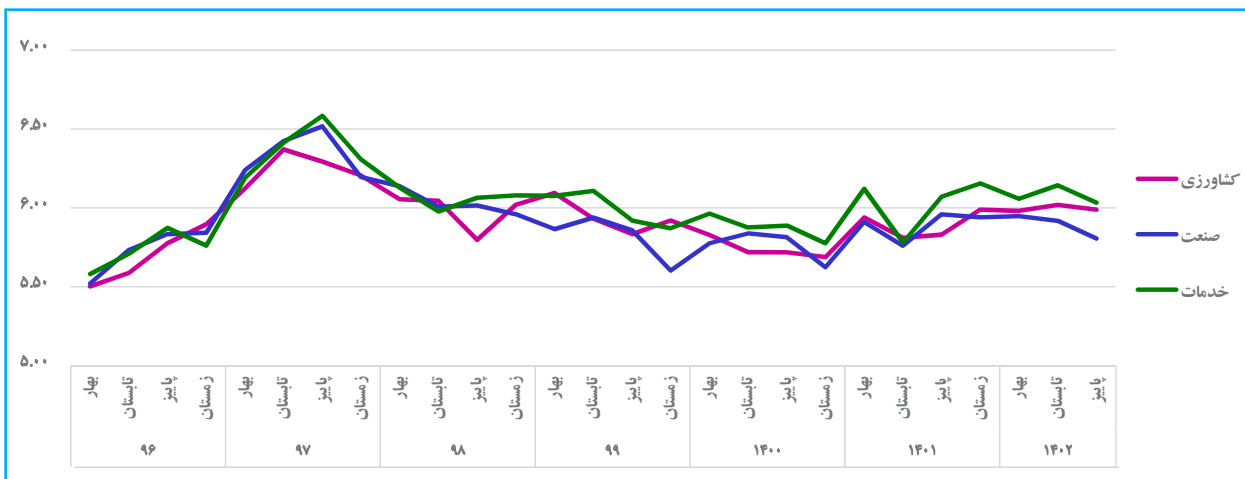
*: منفی بودن درصد تغییرات به معنای بهتر شدن وضعیت نسبت به دوره گذشته است.

با توجه به تقسیم رشته فعالیت‌ها در سه بخش عمده کشاورزی، صنعت و خدمات، فعالان اقتصادی سراسر کشور در پاییز ۱۴۰۲، وضعیت محیط کسب و کار بخش صنعت و بخش خدمات را به ترتیب، مساعدترین و نامساعدترین محیط کسب و کار ارزیابی نموده‌اند.

نمودار ۲- شاخص بخشی محیط کسب و کار

نمودار ۳- شاخص بخشی محیط کسب و کار

جدول ۶ - شاخص محیط کسب و کار به تفکیک مؤلفه‌های پیمایشی و سه بخش عمده اقتصادی - پاییز ۱۴۰۲

عنوان مؤلفه (موانع کسب و کار)	کل			کشاورزی			صنعت			خدمات		
	تابستان ۱۴۰۲	پاییز ۱۴۰۲	درصد تغییرات	تابستان ۱۴۰۲	پاییز ۱۴۰۲	درصد تغییرات	تابستان ۱۴۰۲	پاییز ۱۴۰۲	درصد تغییرات	تابستان ۱۴۰۲	پاییز ۱۴۰۲	درصد تغییرات
	۶/۰۴	۵/۹۴	-۱/۵۵	۶/۰۲	۵/۹۹	-۰/۵۰	۵/۹۲	۵/۸۱	-۱/۹۰	۶/۱۴	۶/۰۳	-۱/۷۸
نحوه استقبال مشتریان از نوآوری و ابتکار در ارائه خدمات و محصول	۴/۱۱	۴/۲۹	۴/۴۷	۴/۱۷	۳/۹۹	-۴/۱۷	۴/۰۹	۴/۱۶	۱/۸۰	۴/۱۲	۴/۴۲	۷/۳۲
برداشت‌های سلیقه‌ای از قوانین و مقررات توسط مأموران محیط زیست، شهرداری، گمرک، بهداشت و ...	۶/۳۹	۶/۲۱	-۲/۷۹	۶/۳۸	۶/۲۴	-۲/۱۸	۶/۴۴	۶/۱۹	-۳/۸۴	۶/۳۵	۶/۲۳	-۱/۹۵
بی‌تعهدی طرف‌های قرارداد و معامله به اجرای تعهدات و وعده‌هایشان	۵/۵۶	۵/۴۰	-۲/۹۶	۵/۴۵	۵/۳۴	-۱/۹۹	۵/۶۱	۵/۲۶	-۶/۲۰	۵/۵۳	۵/۵۰	-۰/۵۹
بی‌ثباتی سیاست‌ها، قوانین و مقررات و رویه‌های اجرایی ناظر بر کسب و کار	۷/۴۱	۷/۲۲	-۲/۵۸	۷/۳۰	۷/۲۲	-۱/۰۰	۷/۴۹	۷/۳۱	-۲/۴۱	۷/۳۶	۷/۱۵	-۲/۷۵
غیرقابل پیش‌بینی بودن و تغییرات قیمت مواد اولیه و محصولات	۸/۲۶	۷/۹۸	-۳/۳۲	۸/۲۸	۸/۰۷	-۲/۴۸	۸/۲۹	۷/۹۵	-۴/۱۰	۸/۲۲	۷/۹۹	-۲/۷۷
رویه‌های سختگیرانه اداره‌های کار و بیمه تأمین اجتماعی برای مدیریت نیروی انسانی	۶/۲۶	۶/۲۵	-۰/۱۲۵	۶/۱۶	۶/۴۵	۴/۶۸	۶/۳۳	۶/۱۹	-۲/۳۵	۶/۲۱	۶/۲۷	۰/۹۲
تمایل عمومی به خرید کالاها خارجی و بی‌ رغبتی به خرید محصولات ایرانی	۵/۰۱	۵/۱۱	۲/۰۰	۵/۰۹	۵/۱۳	۰/۷۳	۴/۸۶	۴/۹۶	۲/۲۳	۵/۱۴	۵/۲۱	۱/۴۵
تولید و عرضه نسبتاً آزاد کالاها غیراستاندارد و تقلبی در بازار	۶/۴۶	۶/۴۰	-۱/۰۴	۶/۶۶	۶/۶۰	-۰/۸۹	۶/۲۲	۶/۱۷	-۰/۷۵	۶/۶۶	۶/۵۳	-۱/۸۹
وجود رقابت غیرمنصفانه شرکت‌ها و مؤسسات دولتی یا شبه‌دولتی در بازار	۶/۲۶	۶/۱۷	-۱/۳۹	۵/۸۴	۶/۱۰	۴/۴۷	۶/۰۱	۵/۹۳	-۱/۳۵	۶/۵۳	۶/۳۴	-۲/۹۱
رویه‌های ناعادلانه ممیزی و دریافت مالیات	۶/۸۶	۶/۷۳	-۱/۸۶	۶/۶۲	۶/۸۵	۳/۴۸	۶/۶۹	۶/۲۸	-۶/۰۷	۷/۰۴	۷/۰۳	-۰/۱۴
دشواری تأمین مالی از بانک‌ها	۷/۷۰	۷/۵۵	-۱/۹۲	۷/۶۸	۸/۲۰	۶/۷۸	۷/۶۰	۷/۴۰	-۲/۶۸	۷/۷۹	۷/۵۹	-۲/۶۵
فقدان یا شفاف نبودن آمار و اطلاعات مورد نیاز برای فعالیت اقتصادی	۶/۰۷	۶/۱۲	۰/۸۳	۶/۱۵	۶/۳۹	۳/۸۷	۵/۶۹	۵/۸۵	۲/۷۵	۶/۴۰	۶/۲۸	-۱/۷۴
ضعف زیرساخت‌های حمل و نقل (جاده‌ای، ریلی، هوایی، دریایی و بندری)	۵/۵۹	۵/۷۱	۲/۰۶	۵/۵۱	۵/۸۹	۶/۸۵	۵/۳۹	۵/۵۸	۳/۴۱	۵/۷۸	۵/۷۸	-۰/۰۹
ضعف دادگاه‌ها در رسیدگی به شکایات و پیگرد موثر متجاوزان به حقوق دیگران	۶/۲۳	۶/۱۴	-۱/۵۱	۶/۶۱	۶/۴۰	-۲/۱۷	۵/۹۵	۶/۰۰	۰/۸۶	۶/۴۳	۶/۲۰	-۳/۵۵
وجود انحصار، امتیاز یا هر نوع رانت به یک یا تعدادی از رقبا در بازار	۶/۳۴	۶/۳۹	۰/۸۱	۶/۳۷	۶/۲۰	-۲/۷۵	۶/۰۰	۶/۱۷	۲/۸۸	۶/۶۳	۶/۵۶	-۱/۰۵
ضعف نظام توزیع و مشکل در رساندن محصول به بازار	۵/۲۰	۵/۲۸	۱/۴۷	۵/۳۴	۵/۳۸	۰/۸۵	۵/۰۰	۵/۱۳	۲/۴۴	۵/۳۶	۵/۳۷	۰/۲۳
عرضه کالاها و محصولات قاچاق در بازار ایران	۵/۹۹	۶/۱۴	۲/۶۷	۵/۸۳	۶/۰۷	۴/۰۸	۵/۶۶	۵/۹۶	۵/۱۳	۶/۲۸	۶/۲۸	۰/۰۴
فقدان ارتباط مناسب میان عوامل تأمین مواد اولیه، تولید و عرضه یک محصول در بازار	۵/۵۸	۵/۴۳	-۲/۷۱	۵/۴۳	۵/۳۴	-۱/۷۵	۵/۵۲	۵/۳۷	-۲/۸۱	۵/۶۶	۵/۴۹	-۳/۰۴
دخالت‌های غیرمنطقی نهادهای حاکمیتی در تعیین قیمت‌ها در بازار	۶/۶۹	۶/۵۳	-۲/۳۶	۶/۹۳	۶/۷۵	-۲/۷۳	۶/۵۲	۶/۳۴	-۲/۷۲	۶/۷۹	۶/۶۴	-۲/۲۸
کارگریزی عمومی و ضعف فرهنگ کار در جامعه	۶/۱۷	۶/۱۳	-۰/۶۹	۶/۱۴	۶/۰۲	-۱/۹۳	۶/۰۶	۶/۱۰	۰/۶۸	۶/۲۸	۶/۱۶	-۱/۸۳
کمبود تقاضا در بازار	۵/۴۸	۵/۴۷	-۰/۱۵	۵/۴۴	۵/۳۱	-۲/۴۴	۵/۲۲	۵/۱۴	-۱/۵۶	۵/۷۲	۵/۷۳	-۰/۱۹
کمبود فناوری‌های نوین و تجهیزات مورد نیاز	۵/۸۶	۵/۸۸	۰/۳۱	۵/۷۶	۶/۰۰	۴/۱۹	۵/۷۷	۵/۷۲	-۰/۶۹	۵/۹۶	۵/۹۸	۰/۲۹
کمبود نیروی کار ماهر	۵/۸۹	۵/۹۶	۱/۱۱	۵/۸۳	۵/۵۱	-۵/۵۹	۵/۹۹	۶/۰۸	۱/۵۹	۵/۸۱	۵/۹۱	۱/۷۹
محدودیت‌های دسترسی به شبکه تلفن همراه و اینترنت	۵/۴۰	۵/۱۴	-۴/۶۷	۵/۳۰	۴/۸۰	-۹/۳۸	۵/۰۴	۴/۸۳	-۴/۰۶	۵/۷۳	۵/۴۰	-۵/۶۱
محدودیت دسترسی به آب	۴/۱۸	۳/۸۹	-۶/۹۵	۴/۷۱	۴/۵۷	-۲/۰۲	۴/۱۲	۴/۰۰	-۲/۹۷	۴/۱۴	۳/۷۱	-۱۰/۴۱
محدودیت دسترسی به حامل‌های انرژی (برق، گاز، گازوئیل و...)	۴/۷۹	۴/۲۷	-۱۰/۹۵	۵/۱۴	۴/۳۶	-۱۵/۲۳	۵/۰۰	۴/۴۷	-۱۰/۵۷	۴/۵۳	۴/۱۰	-۹/۶۴
فساد و سوءاستفاده افراد از مقام و موقعیت اداری در دستگاه‌های اجرایی	۶/۶۱	۶/۴۹	-۱/۸۱	۶/۳۱	۶/۵۷	۴/۱۳	۶/۴۱	۶/۲۱	-۳/۰۷	۶/۸۲	۶/۶۷	-۲/۲۰
موانع در فرایندهای اداری و اخذ مجوزهای کسب و کار در دستگاه‌های اجرایی	۶/۶۷	۶/۴۶	-۳/۱۰	۶/۷۰	۶/۴۴	-۳/۸۳	۶/۵۶	۶/۳۴	-۳/۲۹	۶/۷۶	۶/۵۵	-۳/۱۳

* مثبت بودن درصد تغییرات به معنای بدتر شدن وضعیت نسبت به فصل گذشته است.

با بررسی اطلاعات جدول ۶ مشاهده می شود که، در بخش های صنعت و خدمات غیرقابل پیش بینی بودن و تغییرات قیمت مواد اولیه و محصولات و در بخش کشاورزی دشواری تأمین مالی از بانک ها نامساعدترین، و در بخش صنعت و خدمات محدودیت دسترسی به آب و در بخش کشاورزی نحوه استقبال مشتریان از نوآوری و ابتکار در ارائه خدمات و محصول مساعدترین مولفه (مانع) در ۲۸ مؤلفه پیمایشی پرسش شده از فعالان اقتصادی مشارکت کننده در طرح ارزیابی شده اند.

علاوه بر این، مهمترین موانع کسب و کار بیان شده توسط فعالان اقتصادی هریک از سه بخش عمده اقتصادی در قالب جدول ۷ نشان داده شده است.

جدول ۷ - مهم ترین موانع کسب و کار بیان شده توسط فعالان اقتصادی به تفکیک بخش های عمده اقتصادی

الویت	مجموعه					
	۱	۲	۳	۴	۵	
کل	تابستان ۱۴۰۲	غیرقابل پیش بینی بودن و تغییرات قیمت مواد اولیه و محصولات	دشواری تأمین مالی از بانک ها	بی ثباتی سیاست ها، قوانین و مقررات و رویه های اجرایی ناظر بر کسب و کار	رویه های ناعادلانه ممیزی و دریافت مالیات	دخالت های غیرمنطقی نهادهای حاکمیتی در تعیین قیمت ها در بازار
	پاییز ۱۴۰۲	غیرقابل پیش بینی بودن و تغییرات قیمت مواد اولیه و محصولات	دشواری تأمین مالی از بانک ها	بی ثباتی سیاست ها، قوانین و مقررات و رویه های اجرایی ناظر بر کسب و کار	رویه های ناعادلانه ممیزی و دریافت مالیات	دخالت های غیرمنطقی نهادهای حاکمیتی در تعیین قیمت ها در بازار
کشاورزی	تابستان ۱۴۰۲	غیرقابل پیش بینی بودن و تغییرات قیمت مواد اولیه و محصولات	دشواری تأمین مالی از بانک ها	بی ثباتی سیاست ها، قوانین و مقررات و رویه های اجرایی ناظر بر کسب و کار	دخالت های غیرمنطقی نهادهای حاکمیتی در تعیین قیمت ها در بازار	موانع در فرایندهای اداری و اخذ مجوزهای کسب و کار در دستگاه های اجرایی
	پاییز ۱۴۰۲	دشواری تأمین مالی از بانک ها	غیرقابل پیش بینی بودن و تغییرات قیمت مواد اولیه و محصولات	بی ثباتی سیاست ها، قوانین و مقررات و رویه های اجرایی ناظر بر کسب و کار	رویه های ناعادلانه ممیزی و دریافت مالیات	دخالت های غیرمنطقی نهادهای حاکمیتی در تعیین قیمت ها در بازار
صنعت	تابستان ۱۴۰۲	غیرقابل پیش بینی بودن و تغییرات قیمت مواد اولیه و محصولات	دشواری تأمین مالی از بانک ها	بی ثباتی سیاست ها، قوانین و مقررات و رویه های اجرایی ناظر بر کسب و کار	رویه های ناعادلانه ممیزی و دریافت مالیات	موانع در فرایندهای اداری و اخذ مجوزهای کسب و کار در دستگاه های اجرایی
	پاییز ۱۴۰۲	غیرقابل پیش بینی بودن و تغییرات قیمت مواد اولیه و محصولات	دشواری تأمین مالی از بانک ها	بی ثباتی سیاست ها، قوانین و مقررات و رویه های اجرایی ناظر بر کسب و کار	دخالت های غیرمنطقی نهادهای حاکمیتی در تعیین قیمت ها در بازار	موانع در فرایندهای اداری و اخذ مجوزهای کسب و کار در دستگاه های اجرایی
خدمات	تابستان ۱۴۰۲	غیرقابل پیش بینی بودن و تغییرات قیمت مواد اولیه و محصولات	دشواری تأمین مالی از بانک ها	بی ثباتی سیاست ها، قوانین و مقررات و رویه های اجرایی ناظر بر کسب و کار	رویه های ناعادلانه ممیزی و دریافت مالیات	فساد و سوء استفاده افراد از مقام و موقعیت اداری در دستگاه های اجرایی
	پاییز ۱۴۰۲	غیرقابل پیش بینی بودن و تغییرات قیمت مواد اولیه و محصولات	دشواری تأمین مالی از بانک ها	بی ثباتی سیاست ها، قوانین و مقررات و رویه های اجرایی ناظر بر کسب و کار	رویه های ناعادلانه ممیزی و دریافت مالیات	فساد و سوء استفاده افراد از مقام و موقعیت اداری در دستگاه های اجرایی

همان طور که در جدول ۷ مشاهده می شود اولویت اول در بخش صنعت و خدمات غیرقابل پیش بینی بودن و تغییرات قیمت مواد اولیه و محصولات و در بخش کشاورزی دشواری تأمین مالی از بانک ها، اولویت دوم در بخش صنعت و خدمات دشواری تأمین مالی از بانک ها و در بخش کشاورزی غیرقابل پیش بینی بودن و تغییرات قیمت مواد اولیه و محصولات و اولویت سوم در هر سه بخش بی ثباتی سیاست ها، قوانین و مقررات و رویه های اجرایی ناظر بر کسب و کار و به عنوان مهمترین مشکلات کسب و کار توسط فعالان اقتصادی بیان شده است.

شاخص استانی محیط کسب و کار

جدول ۸ - شاخص استانی محیط کسب و کار

استان	سال ۹۶	سال ۹۷	سال ۹۸	سال ۹۹	سال ۱۴۰۰	سال ۱۴۰۱	پاییز ۱۴۰۱	تابستان ۱۴۰۲	پاییز ۱۴۰۲	درصد تغییرات فصل پاییز نسبت به *	
										فصل گذشته	فصل مشابه سال گذشته
آذربایجان شرقی	۵/۹۳	۶/۰۸	۶/۰۱	۵/۵۴	۵/۶۶	۵/۷۹	۵/۷۷	۶/۰۰	۵/۹۴	-۱/۱۵	۲/۸۴
آذربایجان غربی	۵/۸۰	۵/۹۵	۵/۳۰	۵/۳۳	۵/۴۰	۵/۶۰	۵/۶۲	۵/۹۶	۵/۸۶	-۱/۷۳	۴/۱۷
اردبیل	۵/۸۹	۶/۲۵	۵/۹۳	۶/۰۳	۶/۰۹	۶/۲۸	۶/۲۹	۶/۲۵	۶/۱۳	-۱/۸۵	-۲/۵۹
اصفهان	۵/۹۲	۶/۴۷	۶/۱۷	۶/۰۵	۵/۷۷	۵/۸۲	۵/۹۳	۵/۸۴	۵/۹۰	۱/۰۹	-۰/۶۰
البرز	۵/۷۲	۶/۴۷	۶/۲۴	۶/۰۰	۵/۹۴	۶/۲۳	۶/۲۳	۶/۲۸	۵/۹۷	-۴/۹۴	-۴/۲۱
ایلام	۵/۹۸	۶/۴۶	۶/۰۴	۵/۸۳	۵/۷۳	۵/۹۰	۵/۹۴	۶/۱۰	۵/۷۱	-۶/۴۱	-۳/۹۵
بوشهر	۵/۶۸	۶/۳۹	۶/۱۸	۶/۰۴	۶/۰۳	۶/۳۹	۶/۴۲	۶/۲۴	۶/۱۲	-۱/۹۸	-۴/۷۷
تهران	۵/۷۲	۶/۴۱	۶/۱۹	۶/۱۵	۶/۲۴	۶/۱۲	۶/۱۶	۶/۲۲	۶/۲۰	-۰/۲۱	۰/۷۶
چهارمحال و بختیاری	۵/۹۷	۶/۴۹	۶/۳۵	۶/۲۱	۶/۱۶	۶/۱۰	۵/۹۳	۶/۲۳	۶/۱۸	-۰/۸۰	۴/۰۹
خراسان جنوبی	۵/۵۷	۶/۱۳	۵/۸۳	۵/۷۷	۵/۸۹	۵/۷۹	۵/۶۳	۶/۱۳	۵/۷۱	-۶/۸۵	۱/۳۶
خراسان رضوی	۵/۷۰	۶/۱۳	۶/۰۲	۵/۹۰	۵/۶۱	۶/۰۴	۵/۹۹	۶/۲۴	۶/۱۲	-۱/۸۸	۲/۲۱
خراسان شمالی	۶/۲۱	۶/۵۹	۶/۲۴	۶/۰۶	۵/۹۴	۵/۹۸	۵/۸۷	۶/۱۶	۵/۹۵	-۳/۵۳	۱/۲۲
خوزستان	۵/۷۴	۶/۴۴	۶/۰۹	۶/۰۷	۶/۰۱	۵/۹۵	۵/۸۶	۵/۷۸	۵/۴۶	-۵/۴۳	-۶/۶۷
زنجان	۵/۶۲	۵/۹۲	۵/۵۶	۵/۳۴	۵/۵۶	۵/۸۴	۵/۸۲	۵/۷۶	۵/۶۴	-۱/۹۹	-۳/۰۵
سمنان	۵/۸۴	۶/۱۵	۵/۷۲	۵/۲۲	۵/۳۲	۵/۷۴	۵/۶۴	۵/۷۴	۵/۷۸	۰/۷۱	۲/۶۱
سیستان و بلوچستان	۶/۲۵	۶/۶۰	۶/۳۷	۶/۲۳	۶/۲۹	۶/۲۵	۶/۴۶	۶/۵۹	۶/۵۴	-۰/۸۱	۱/۲۹
فارس	۵/۴۸	۵/۹۹	۵/۹۲	۵/۸۰	۵/۶۰	۵/۷۲	۵/۷۲	۶/۱۰	۶/۰۹	-۰/۰۸	۶/۴۵
قزوین	۵/۵۶	۶/۱۴	۵/۹۳	۵/۹۰	۵/۸۸	۵/۷۳	۵/۶۱	۶/۰۶	۶/۰۲	-۰/۷۰	۷/۳۴
قم	۵/۷۷	۶/۰۹	۶/۰۴	۵/۹۹	۶/۱۶	۶/۲۱	۵/۹۲	۵/۳۹	۵/۴۷	۱/۳۶	-۷/۶۲
کردستان	۵/۸۶	۶/۵۱	۶/۲۶	۶/۲۹	۶/۳۲	۶/۳۸	۶/۴۴	۶/۲۵	۶/۰۴	-۳/۳۸	-۶/۲۳
کرمان	۵/۸۰	۶/۲۷	۶/۰۴	۶/۲۴	۶/۳۶	۶/۳۳	۶/۲۴	۶/۰۶	۵/۶۸	-۶/۲۹	-۹/۰۸
کرمانشاه	۶/۲۴	۶/۵۴	۶/۱۷	۶/۱۱	۶/۱۷	۵/۹۹	۶/۱۱	۶/۱۷	۵/۹۰	-۴/۴۵	-۳/۵۶
کهگیلویه و بویراحمد	۵/۹۴	۶/۲۱	۵/۹۸	۵/۹۷	۵/۸۶	۵/۸۵	۵/۷۶	۵/۸۸	۵/۹۰	۰/۲۹	۲/۳۸
گلستان	۵/۷۴	۶/۲۷	۶/۱۱	۶/۰۵	۶/۱۹	۶/۲۵	۶/۲۴	۶/۰۳	۵/۶۸	-۵/۸۴	-۸/۹۳
گیلان	۵/۴۰	۵/۷۹	۵/۵۶	۵/۶۴	۵/۷۰	۶/۱۱	۶/۲۱	۶/۳۱	۶/۰۶	-۳/۹۷	-۲/۳۷
لرستان	۶/۰۹	۶/۵۳	۶/۱۳	۵/۹۴	۵/۹۴	۶/۰۷	۶/۱۴	۶/۲۰	۶/۲۱	۰/۱۱	۱/۱۶
مازندران	۵/۴۰	۵/۹۹	۵/۷۱	۵/۸۶	۵/۷۶	۵/۹۲	۶/۰۰	۶/۰۶	۵/۹۲	-۲/۳۶	-۱/۴۰
مرکزی	۵/۵۱	۶/۲۵	۵/۶۵	۵/۳۸	۵/۱۵	۵/۴۵	۵/۶۶	۵/۹۲	۵/۷۰	-۳/۶۱	۰/۷۷
هرمزگان	۵/۷۴	۶/۱۸	۶/۱۰	۶/۰۸	۵/۹۴	۶/۲۲	۶/۴۱	۶/۳۴	۶/۴۸	۲/۲۰	۱/۰۶
همدان	۵/۸۴	۶/۳۸	۶/۰۶	۵/۸۹	۵/۸۵	۵/۹۴	۵/۸۰	۵/۹۳	۵/۹۲	-۰/۳۱	۲/۰۹
یزد	۵/۶۶	۶/۰۸	۵/۷۲	۵/۶۴	۵/۶۵	۵/۸۵	۵/۶۸	۶/۰۶	۵/۹۵	-۱/۷۷	۴/۹۱

* مثبت بودن درصد تغییرات به معنای بدتر شدن وضعیت نسبت به فصل گذشته است.

نمودار ۴- شاخص استانی محیط کسب و کار

شاخص محیط کسب و کار بر اساس رشته فعالیت اقتصادی

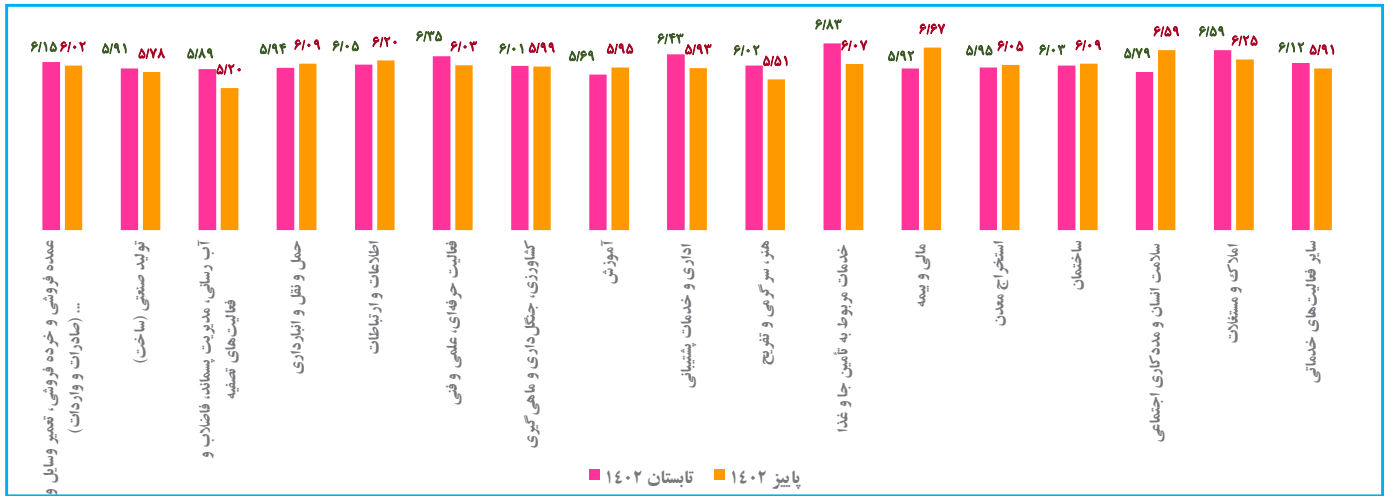
جدول ۱۰ - شاخص محیط کسب و کار بر اساس رشته فعالیت اقتصادی

رشته فعالیت	تابستان ۱۴۰۲	پاییز ۱۴۰۲	درصد تغییرات *
عمده فروشی و خرده فروشی، تعمیر وسایل و ... (صادرات و واردات)	۶/۱۴	۶/۰۲	-۲/۰۱
تولید صنعتی (ساخت)	۵/۹۱	۵/۷۸	-۲/۱۲
آب رسانی، مدیریت پسماند، فاضلاب و فعالیت های تصفیه	۵/۸۹	۵/۲۰	-۱۱/۷۶
حمل و نقل و انبارداری	۵/۹۴	۶/۰۹	۲/۴۹
اطلاعات و ارتباطات	۶/۰۵	۶/۲۰	۲/۵۰
فعالیت حرفه ای، علمی و فنی	۶/۳۵	۶/۰۳	-۵/۰۵
کشاورزی، جنگل داری و ماهی گیری	۶/۰۲	۵/۹۹	-۰/۵۰
آموزش	۵/۶۹	۵/۹۵	۴/۶۶
اداری و خدمات پشتیبانی	۶/۴۳	۵/۹۳	-۷/۹۱
هنر، سرگرمی و تفریح	۶/۰۲	۵/۵۱	-۸/۴۱
خدمات مربوط به تأمین جا و غذا	۶/۸۳	۶/۰۷	-۱۱/۰۹
مالی و بیمه	۵/۹۲	۶/۶۷	۱۲/۷۳
استخراج معدن	۵/۹۵	۶/۰۵	۱/۶۹
ساختمان	۶/۰۳	۶/۰۹	۱/۰۲
سلامت انسان و مددکاری اجتماعی	۵/۷۹	۶/۵۹	۱۳/۸۱
املاک و مستغلات	۶/۵۹	۶/۲۵	-۵/۱۸
سایر فعالیت های خدماتی	۶/۱۲	۵/۹۱	-۳/۳۷

*: مثبت بودن درصد تغییرات به معنای بدتر شدن وضعیت نسبت به فصل گذشته است.

با توجه به جدول ۱۰، در پاییز ۱۴۰۲، رشته فعالیت های: ۱- مالی و بیمه، ۲- سلامت انسان و مددکاری اجتماعی و ۳- املاک و مستغلات به ترتیب دارای نامساعدترین محیط کسب و کار و رشته فعالیت های ۱- آب رسانی، مدیریت پسماند، فاضلاب و فعالیت های تصفیه، ۲- هنر، سرگرمی و تفریح و ۳- تولید صنعتی (ساخت) به ترتیب مساعدترین محیط برای کسب و کار نسبت به سایر رشته فعالیت های اقتصادی ارزیابی شده اند. لازم به ذکر است که از ۲۱ رشته فعالیت عمده اقتصادی، ۴ رشته فعالیت به دلیل قرار گرفتن در بخش عمومی و خانواری از چارچوب آمارگیری طرح حذف شده اند. منظور از سایر فعالیت های خدماتی، فعالیت های سازمان های دارای عضو، تعمیر رایانه و کالاهای شخصی و خانگی و سایر فعالیت های خدماتی شخصی است.

نمودار ۵ - شاخص محیط کسب و کار بر اساس رشته فعالیت اقتصادی

در جدول ۱۱ مولفه‌های پیمایشی به تفکیک رشته فعالیت‌های اقتصادی قابل مشاهده است. با استفاده از این جدول می‌توان تحلیل‌های مختلف در مورد وضعیت هر یک از مولفه‌ها در رشته فعالیت‌های اقتصادی ارائه نمود.

جدول ۱۱ - شاخص محیط کسب و کار به تفکیک مؤلفه‌های پیمایشی و رشته فعالیت اقتصادی - پاییز ۱۴۰۲

مؤلفه	رشته فعالیت	تولید صنعتی (ساخت)	آب رسانی، مدیریت پسماند، فاضلاب و فعالیتهای تصفیه	حمل و نقل و انبارداری	اطلاعات و ارتباطات	فعالیت حرفه‌ای، علمی و فنی	کشاورزی، جنگل‌داری و ماهی‌گیری	آموزش	اداری و خدمات پشتیبانی	هنر، سرگرمی و تفریح	خدمات مربوط به تأمین جا و غذا	مالی و بیمه	استخراج معدن	ساختمان	سلامت انسان و مده‌کاری اجتماعی	املاک و مستغلات	سایر فعالیتهای خدماتی
۴/۴۱	نحوه استقبال مشتریان از نوآوری و ابتکار در ارائه خدمات و محصول	۴/۱۱	۳/۸۷	۴/۰۶	۴/۳۷	۴/۰۱	۳/۹۹	۴/۰۰	۴/۰۶	۳/۶۳	۴/۵۹	۵/۷۷	۴/۸۴	۴/۵۵	۴/۴۶	۵/۵۰	۵/۴۲
۶/۱۶	برداشتهای سلیقه‌ای از قوانین و مقررات توسط مأموران محیط زیست، شهرداری، گمرک، بهداشت و ...	۶/۱۵	۶/۴۷	۶/۴۳	۶/۵۸	۶/۷۵	۶/۲۴	۶/۷۱	۵/۳۵	۵/۶۴	۵/۹۵	۶/۷۹	۶/۵۵	۶/۴۵	۶/۷۷	۶/۶۱	۶/۰۲
۵/۴۰	بی‌تعهدی طرف‌های قرارداد و معامله به اجرای تعهدات و وعده‌هایشان	۵/۱۶	۵/۸۸	۵/۶۷	۵/۹۷	۵/۷۵	۵/۳۴	۵/۲۴	۵/۰۰	۶/۴۵	۵/۹۰	۶/۱۴	۵/۴۲	۶/۱۶	۶/۰۰	۵/۳۷	۶/۱۳
۷/۱۹	بی‌ثباتی سیاست‌ها، قوانین و مقررات و رویه‌های اجرایی ناظر بر کسب و کار	۷/۳۱	۷/۲۱	۶/۶۸	۷/۲۶	۷/۷۱	۷/۲۲	۶/۸۳	۷/۱۷	۶/۸۶	۷/۳۸	۷/۷۷	۷/۰۳	۷/۴۸	۸/۴۶	۶/۴۹	۶/۰۵
۸/۰۳	غیرقابل پیش‌بینی بودن و تغییرات قیمت مواد اولیه و محصولات	۷/۹۱	۸/۰۰	۷/۸۲	۸/۰۳	۸/۱۷	۸/۰۷	۷/۵۹	۷/۷۹	۶/۷۵	۸/۰۵	۸/۹۲	۸/۱۲	۸/۳۳	۸/۰۰	۷/۴۵	۷/۸۷
۶/۲۱	رویه‌های سختگیرانه اداره‌های کار و بیمه تأمین اجتماعی برای مدیریت نیروی انسانی	۶/۱۶	۵/۷۶	۶/۱۷	۵/۸۱	۶/۴۲	۶/۴۵	۶/۱۳	۶/۲۶	۶/۴۰	۷/۲۴	۶/۹۲	۶/۰۳	۶/۵۶	۷/۰۰	۷/۱۱	۶/۳۵
۵/۱۸	تمایل عمومی به خرید کالاهای خارجی و بی‌رغبتی به خرید محصولات ایرانی	۴/۹۵	۴/۳۶	۵/۱۷	۴/۵۶	۵/۳۱	۵/۱۳	۵/۴۴	۵/۱۵	۳/۹۴	۴/۸۷	۶/۹۱	۵/۲۳	۵/۱۷	۵/۳۶	۶/۲۲	۵/۶۹
۶/۵۰	تولید و عرضه نسبتاً آزاد کالاهای غیراستاندارد و تقلبی در بازار	۶/۱۷	۵/۰۸	۶/۹۳	۵/۹۴	۶/۵۹	۶/۶۰	۶/۱۸	۵/۹۱	۶/۱۵	۶/۹۴	۷/۵۶	۶/۲۳	۶/۴۰	۷/۳۰	۶/۶۸	۶/۹۴
۶/۳۱	وجود رقابت غیرمنصفانه شرکت‌ها و مؤسسات دولتی یا شبه‌دولتی در بازار	۵/۹۲	۵/۱۳	۶/۶۷	۶/۳۳	۶/۳۴	۶/۱۰	۶/۵۵	۶/۴۵	۷/۰۰	۶/۸۸	۵/۸۵	۶/۱۷	۶/۱۳	۶/۷۸	۶/۵۳	۵/۸۶
۶/۹۹	رویه‌های ناعادلانه ممیزی و دریافت مالیات	۶/۲۳	۵/۶۵	۷/۵۱	۷/۱۹	۶/۹۲	۶/۸۵	۷/۰۵	۶/۹۴	۶/۳۸	۶/۶۲	۸/۰۰	۷/۱۵	۶/۶۸	۷/۱۵	۷/۸۱	۶/۹۷
۷/۶۵	دشواری تأمین مالی از بانک‌ها	۷/۳۸	۷/۱۸	۷/۱۶	۷/۶۸	۷/۴۱	۷/۴۱	۷/۲۵	۷/۶۴	۶/۷۵	۷/۸۹	۸/۳۳	۷/۳۲	۷/۶۰	۷/۳۳	۷/۷۰	۷/۳۵
۶/۳۲	فقدان یا شفاف نبودن آمار و اطلاعات مورد نیاز برای فعالیت اقتصادی	۵/۸۰	۴/۹۳	۶/۰۳	۶/۶۶	۵/۹۶	۵/۳۹	۶/۵۶	۶/۱۷	۵/۸۰	۶/۳۳	۷/۰۸	۶/۱۳	۶/۴۶	۷/۳۶	۶/۰۶	۶/۲۰
۵/۷۶	ضعف زیرساخت‌های حمل و نقل (جاده‌ای، ریلی، هوایی، دریایی و بندری)	۵/۵۱	۵/۳۱	۶/۱۴	۵/۷۲	۵/۵۵	۵/۸۹	۵/۹۵	۵/۶۸	۵/۳۳	۶/۲۰	۶/۹۱	۶/۴۸	۵/۹۹	۶/۲۷	۶/۴۸	۵/۱۹
۶/۱۵	ضعف دادگاه‌ها در رسیدگی به شکایات و پیگرد موثر متجاوزان به حقوق دیگران	۵/۹۹	۵/۳۱	۶/۱۲	۷/۱۸	۶/۱۰	۶/۴۰	۶/۴۶	۶/۵۸	۶/۵۰	۶/۶۱	۶/۷۳	۵/۵۸	۶/۴۳	۷/۶۰	۶/۲۰	۵/۵۹
۶/۶۴	وجود انحصار، امتیاز یا هر نوع رانت به یک یا تعدادی از رقبای بازار	۶/۱۶	۵/۴۷	۶/۳۳	۶/۱۹	۶/۳۰	۶/۲۰	۶/۰۶	۶/۵۳	۶/۵۰	۶/۷۱	۸/۲۷	۶/۰۰	۶/۵۱	۷/۳۳	۵/۹۲	۶/۰۸
۵/۳۵	ضعف نظام توزیع و مشکل در رساندن محصول به بازار	۵/۰۹	۴/۵۴	۵/۲۵	۵/۵۶	۵/۰۸	۵/۳۳	۵/۳۳	۵/۶۴	۵/۳۶	۵/۸۵	۶/۷۳	۵/۷۰	۵/۵۱	۵/۹۰	۵/۸۵	۵/۳۸
۶/۲۷	عرضه کالاها و محصولات قاچاق در بازار ایران	۶/۲۷	۵/۹۵	۵/۲۰	۶/۳۶	۵/۷۲	۶/۰۶	۶/۰۷	۶/۹۳	۶/۷۹	۶/۱۸	۷/۲۰	۶/۱۵	۶/۱۵	۷/۱۱	۶/۳۵	۵/۹۳
۵/۴۸	فقدان ارتباط مناسب میان عوامل تأمین مواد اولیه، تولید و عرضه یک محصول در بازار	۵/۳۹	۴/۲۷	۵/۵۸	۵/۴۲	۵/۲۵	۵/۳۴	۶/۰۰	۶/۰۰	۵/۵۳	۵/۵۵	۵/۵۸	۴/۹۷	۵/۵۰	۶/۶۴	۶/۲۸	۴/۹۳
۶/۶۷	دخالت‌های غیرمنطقی نهادهای حاکمیتی در تعیین قیمت‌ها در بازار	۶/۳۱	۴/۵۳	۶/۴۷	۶/۶۸	۶/۳۰	۶/۷۵	۵/۸۹	۶/۴۸	۵/۳۷	۷/۱۰	۶/۹۰	۶/۷۲	۶/۹۲	۶/۷۷	۷/۱۵	۷/۱۲
۶/۱۶	کارگریزی عمومی و ضعف فرهنگ کار در جامعه	۶/۰۶	۴/۹۴	۵/۹۶	۶/۰۹	۶/۲۷	۶/۰۲	۵/۶۳	۶/۴۴	۶/۱۳	۶/۱۱	۶/۴۳	۶/۰۶	۶/۸۵	۶/۱۵	۶/۷۶	۵/۸۱
۵/۷۲	کمبود تقاضا در بازار	۵/۱۰	۴/۱۳	۵/۵۸	۵/۵۰	۵/۳۷	۵/۳۱	۵/۸۳	۵/۹۷	۵/۲۰	۴/۷۰	۶/۲۹	۵/۴۴	۵/۶۰	۵/۳۶	۷/۸۴	۶/۱۵
۵/۹۹	کمبود فناوری‌های نوین و تجهیزات مورد نیاز	۵/۷۲	۴/۸۱	۶/۰۴	۵/۴۴	۵/۸۸	۶/۰۰	۶/۰۹	۵/۴۵	۵/۳۱	۶/۱۰	۶/۳۶	۶/۱۲	۵/۸۱	۶/۹۲	۶/۸۹	۵/۹۱
۵/۹۱	کمبود نیروی کار ماهر	۵/۹۱	۵/۴۱	۵/۳۹	۶/۳۹	۶/۴۰	۵/۵۱	۵/۶۷	۵/۸۱	۴/۷۵	۵/۲۵	۶/۴۳	۶/۷۹	۶/۳۱	۶/۰۸	۵/۸۴	۶/۰۰
۵/۳۱	محدودیت‌های دسترسی به شبکه تلفن همراه و اینترنت	۴/۷۷	۴/۹۴	۶/۱۵	۶/۳۶	۵/۱۸	۴/۸۰	۶/۲۲	۵/۰۳	۵/۶۹	۵/۸۰	۵/۳۹	۵/۳۹	۵/۲۶	۵/۹۲	۵/۶۸	۵/۴۳
۳/۶۸	محدودیت دسترسی به آب	۳/۹۲	۳/۸۲	۴/۲۸	۳/۴۵	۳/۴۵	۴/۵۷	۴/۶۵	۳/۲۶	۲/۸۸	۳/۶۷	۴/۶۹	۵/۲۲	۴/۳۶	۴/۸۰	۳/۷۴	۳/۵۷
۴/۰۶	محدودیت دسترسی به حامل‌های انرژی (برق، گاز، گازوئیل و...)	۴/۴۶	۳/۷۱	۴/۵۷	۴/۸۰	۴/۳۱	۴/۳۱	۴/۰۵	۳/۹۴	۳/۰۰	۳/۷۵	۵/۵۰	۵/۵۶	۴/۴۱	۵/۳۶	۳/۲۶	۳/۶۲
۶/۷۰	فساد و سوءاستفاده افراد از مقام و موقعیت اداری در دستگاه‌های اجرایی	۶/۱۷	۵/۵۶	۶/۷۱	۶/۴۷	۶/۸۵	۶/۵۷	۶/۶۴	۶/۱۸	۵/۳۳	۶/۴۰	۶/۷۷	۵/۴۸	۷/۱۲	۷/۱۷	۶/۹۰	۶/۲۷
۶/۵۰	موانع در فرایندهای اداری و اخذ مجوزهای کسب و کار در دستگاه‌های اجرایی	۶/۳۵	۵/۲۹	۶/۶۷	۶/۹۲	۷/۱۳	۶/۴۴	۶/۶۳	۶/۶۴	۶/۲۷	۵/۸۵	۷/۰۰	۶/۱۳	۶/۵۸	۷/۲۵	۶/۵۳	۵/۷۰

شاخص محیط کسب و کار به تفکیک مؤلفه‌های پیمایشی و اتاق‌ها

جدول ۱۲ - شاخص محیط کسب و کار به تفکیک مؤلفه‌های پیمایشی و سه اتاق - پاییز ۱۴۰۲

اتاق اصناف			اتاق تعاون			اتاق بازرگانی			کل			عنوان مؤلفه (موانع کسب و کار)
درصد تغییرات	پاییز ۱۴۰۲	تابستان ۱۴۰۲	درصد تغییرات	پاییز ۱۴۰۲	تابستان ۱۴۰۲	درصد تغییرات	پاییز ۱۴۰۲	تابستان ۱۴۰۲	درصد تغییرات	پاییز ۱۴۰۲	تابستان ۱۴۰۲	
-۵/۰۰	۵/۹۷	۶/۲۸	-۱/۹۸	۵/۹۳	۶/۰۵	-۰/۸۹	۵/۹۴	۵/۹۹	-۱/۵۵	۵/۹۴	۶/۰۴	نحوه استقبال مشتریان از نوآوری و ابتکار در ارائه خدمات و محصول
۱۷/۱۴	۴/۸۶	۴/۱۵	۱۳/۳۱	۴/۶۰	۴/۰۶	-۰/۶۵	۴/۰۸	۴/۱۱	۴/۴۷	۴/۲۹	۴/۱۱	برداشت‌های سلیقه‌ای از قوانین و مقررات توسط مأموران محیط زیست، شهرداری، گمرک، بهداشت و ...
-۸/۱۹	۵/۶۴	۶/۱۴	-۰/۱۳	۶/۱۷	۶/۱۶	-۱/۷۱	۶/۳۵	۶/۴۷	-۲/۷۹	۶/۲۱	۶/۳۹	بی‌تعهدی طرف‌های قرارداد و معامله به اجرای تعهدات و وعده‌ها/پشتان
-۵/۱۳	۵/۳۶	۵/۶۴	-۰/۴۸	۵/۵۳	۵/۵۰	-۳/۱۳	۵/۳۸	۵/۵۶	-۲/۹۶	۵/۴۰	۵/۵۶	بی‌ثباتی سیاست‌ها، قوانین و مقررات و رویه‌های اجرایی ناظر بر کسب و کار
-۱۱/۷۲	۶/۲۹	۷/۱۲	-۳/۰۳	۶/۹۵	۷/۱۷	-۰/۱۲	۷/۴۹	۷/۵۰	-۲/۵۸	۷/۲۲	۷/۴۱	غیرقابل پیش‌بینی بودن و تغییرات قیمت مواد اولیه و محصولات
-۵/۷۱	۷/۸۸	۸/۳۶	-۲/۹۵	۷/۹۷	۸/۲۱	-۲/۸۸	۸/۰۱	۸/۲۵	-۳/۳۲	۷/۹۸	۸/۲۶	رویه‌های سختگیرانه اداره‌های کار و بیمه تأمین اجتماعی برای مدیریت نیروی انسانی
-۰/۹۲	۶/۲۲	۶/۲۷	۱/۴۶	۶/۳۴	۶/۲۵	-۰/۳۹	۶/۲۴	۶/۲۶	-۰/۲۵	۶/۲۵	۶/۲۶	تمايل عمومی به خرید کالاهای خارجی و بی‌رغبتی به خرید محصولات ایرانی
-۲/۰۶	۵/۳۸	۵/۴۹	-۵/۱۴	۵/۲۲	۵/۵۰	۳/۶۵	۵/۰۳	۴/۸۶	۲/۰۰	۵/۱۱	۵/۰۱	تولید و عرضه نسبتاً آزاد کالاهای غیراستاندارد و تقلبی در بازار
-۸/۱۳	۶/۶۷	۷/۲۷	-۱۱/۵۷	۶/۳۲	۷/۱۵	۱/۶۹	۶/۳۴	۶/۲۳	-۱/۰۴	۶/۴۰	۶/۴۶	وجود رقابت غیرمنصفانه شرکت‌ها و مؤسسات دولتی یا شبه‌دولتی در بازار
-۷/۶۷	۶/۱۲	۶/۶۳	-۸/۹۳	۶/۰۷	۶/۶۷	-۰/۸۹	۶/۲۰	۶/۱۴	-۱/۳۹	۶/۱۷	۶/۲۶	رویه‌های ناعادلانه ممیزی و دریافت مالیات
-۷/۰۹	۶/۹۱	۷/۴۴	-۲/۸۵	۶/۹۲	۷/۱۳	-۰/۹۱	۶/۶۵	۶/۷۱	-۱/۸۶	۶/۷۳	۶/۸۶	دشواری تأمین مالی از بانک‌ها
-۷/۰۶	۷/۷۹	۸/۳۸	-۰/۷۹	۸/۱۶	۸/۲۳	-۱/۴۰	۷/۴۰	۷/۵۰	-۱/۹۲	۷/۵۵	۷/۷۰	فقدان یا شفاف نبودن آمار و اطلاعات مورد نیاز برای فعالیت اقتصادی
-۶/۳۱	۶/۳۰	۶/۷۳	-۱/۱۳	۶/۲۱	۶/۲۸	۱/۹۷	۶/۰۶	۵/۹۵	۰/۸۳	۶/۱۲	۶/۰۷	ضعف زیرساخت‌های حمل و نقل (جاده‌ای، ریلی، هوایی، دریایی و بندری)
-۳/۸۷	۶/۰۵	۶/۳۰	۲/۴۳	۵/۸۲	۵/۶۸	۲/۵۸	۵/۶۳	۵/۴۸	۲/۰۶	۵/۷۱	۵/۵۹	ضعف دادگاه‌ها در رسیدگی به شکایات و پیگرد موثر متجاوزان به حقوق دیگران
-۱۰/۳۴	۵/۹۸	۶/۶۷	-۷/۲۷	۶/۲۴	۶/۷۳	۱/۰۹	۶/۱۶	۶/۰۹	-۱/۵۱	۶/۱۴	۶/۲۳	وجود انحصار، امتیاز یا هرنوع رانت به یک یا تعدادی از رقبای در بازار
-۱/۸۸	۶/۳۷	۶/۴۹	-۵/۷۵	۶/۲۷	۶/۶۶	۲/۳۰	۶/۴۱	۶/۲۶	۰/۸۱	۶/۳۹	۶/۳۴	ضعف نظام توزیع و مشکل در رساندن محصول به بازار
-۳/۶۷	۵/۴۳	۵/۶۴	۲/۳۰	۵/۶۳	۵/۵۰	۲/۰۳	۵/۱۸	۵/۰۸	۱/۴۷	۵/۲۸	۵/۳۰	عرضه کالاها و محصولات قاچاق در بازار ایران
-۴/۵۷	۶/۲۸	۶/۵۸	-۱/۴۹	۶/۵۱	۶/۶۱	۴/۳۹	۶/۰۷	۵/۸۱	۲/۶۷	۶/۱۴	۵/۹۹	فقدان ارتباط مناسب میان عوامل تأمین مواد اولیه، تولید و عرضه یک محصول در بازار
-۹/۰۲	۵/۷۲	۶/۲۹	-۳/۲۰	۵/۵۳	۵/۷۱	-۱/۹۳	۵/۳۵	۵/۴۶	-۲/۷۱	۵/۴۳	۵/۵۸	دخالت‌های غیرمنطقی نهادهای حاکمیتی در تعیین قیمت‌ها در بازار
-۵/۲۶	۶/۵۵	۶/۹۲	-۴/۹۷	۶/۵۸	۶/۹۲	-۱/۴۷	۶/۵۱	۶/۶۱	-۲/۳۶	۶/۵۳	۶/۶۹	کارگریزی عمومی و ضعف فرهنگ کار در جامعه
-۶/۳۸	۶/۱۸	۶/۶۰	۱/۰۲	۶/۱۶	۶/۱۰	-۰/۰۹	۶/۱۱	۶/۱۲	-۰/۶۹	۶/۱۳	۶/۱۷	کمبود تقاضا در بازار
-۱/۹۸	۶/۴۴	۶/۵۷	-۰/۱۶	۵/۵۳	۵/۵۲	-۱/۱۱	۵/۲۳	۵/۲۸	-۰/۱۵	۵/۴۷	۵/۴۸	کمبود فناوری‌های نوین و تجهیزات مورد نیاز
-۰/۰۵	۶/۲۳	۶/۲۳	-۰/۴۰	۵/۸۵	۵/۸۳	-۰/۱۲	۵/۸۰	۵/۸۱	۰/۳۱	۵/۸۸	۵/۸۶	کمبود نیروی کار ماهر
-۰/۲۰	۶/۱۵	۶/۱۶	۲/۱۳	۵/۳۲	۵/۲۱	-۰/۷۰	۶/۰۱	۵/۹۷	۱/۱۱	۵/۹۶	۵/۸۹	محدودیت‌های دسترسی به شبکه تلفن همراه و اینترنت
-۳/۹۷	۵/۶۰	۵/۸۳	۳/۴۷	۵/۲۶	۵/۰۸	-۶/۸۶	۵/۰۱	۵/۳۸	-۴/۶۷	۵/۱۴	۵/۴۰	محدودیت دسترسی به آب
-۲/۸۰	۳/۹۵	۴/۰۷	-۰/۱۰	۴/۱۹	۴/۱۹	-۹/۰۳	۳/۸۱	۴/۱۹	-۶/۹۵	۳/۸۹	۴/۱۸	محدودیت دسترسی به حامل‌های انرژی (برق، گاز، گازوئیل و...)
-۱۱/۴۲	۳/۷۴	۴/۲۲	-۰/۰۵	۴/۲۶	۴/۲۶	-۱۱/۵۳	۴/۴۱	۴/۹۹	-۱/۰۹۵	۴/۲۷	۴/۷۹	فساد و سوءاستفاده افراد از مقام و موقعیت اداری در دستگاه‌های اجرایی
-۹/۴۵	۶/۶۰	۷/۲۹	۱/۰۹	۶/۴۵	۶/۳۸	-۱/۱۳	۶/۴۷	۶/۵۴	-۱/۸۱	۶/۴۹	۶/۶۱	موانع در فرایندهای اداری و اخذ مجوزهای کسب و کار در دستگاه‌های اجرایی
-۹/۱۴	۵/۶۳	۶/۱۹	-۵/۱۷	۶/۱۲	۶/۴۵	-۱/۰۰	۶/۷۱	۶/۷۸	-۳/۱۰	۶/۴۶	۶/۶۷	

* مثبت بودن درصد تغییرات به معنای بدتر شدن وضعیت نسبت به فصل گذشته است.

در پاییز ۱۴۰۲، فعالان اقتصادی مشارکت کننده در این پایش، سه مؤلفه: ۱- غیرقابل پیش‌بینی بودن و تغییرات قیمت مواد اولیه و محصولات، ۲- دشواری تأمین مالی از بانک‌ها، ۳- بی‌ثباتی سیاست‌ها، قوانین و مقررات و رویه‌های اجرایی ناظر بر کسب و کار را نامناسب‌ترین مؤلفه‌های محیط کسب و کار کشور نسبت به سایر مؤلفه‌ها ارزیابی نموده‌اند.

علاوه بر این، مهم‌ترین موانع کسب و کار بیان‌شده توسط فعالان اقتصادی زیرمجموعه هریک از سه اتاق بازرگانی، تعاون و اصناف ایران نیز در قالب جدول ۱۳ نشان داده شده است.

جدول ۱۳ - مهم‌ترین موانع کسب و کار بیان شده توسط فعالان اقتصادی زیرمجموعه هر یک از سه اتاق

مجموعه	الویت		۱	۲	۳	۴	۵
	تابستان ۱۴۰۲	پاییز ۱۴۰۲					
کل	تابستان ۱۴۰۲	پاییز ۱۴۰۲	غیرقابل پیش‌بینی بودن و تغییرات قیمت مواد اولیه و محصولات	دشواری تأمین مالی از بانک‌ها	بی‌ثباتی سیاست‌ها، قوانین و مقررات و رویه‌های اجرایی ناظر بر کسب و کار	رویه‌های ناعادلانه ممیزی و دریافت مالیات	دخالت‌های غیرمنطقی نهادهای حاکمیتی در تعیین قیمت‌ها در بازار
	پاییز ۱۴۰۲	تابستان ۱۴۰۲	غیرقابل پیش‌بینی بودن و تغییرات قیمت مواد اولیه و محصولات	دشواری تأمین مالی از بانک‌ها	بی‌ثباتی سیاست‌ها، قوانین و مقررات و رویه‌های اجرایی ناظر بر کسب و کار	رویه‌های ناعادلانه ممیزی و دریافت مالیات	دخالت‌های غیرمنطقی نهادهای حاکمیتی در تعیین قیمت‌ها در بازار
اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی ایران	تابستان ۱۴۰۲	پاییز ۱۴۰۲	غیرقابل پیش‌بینی بودن و تغییرات قیمت مواد اولیه و محصولات	دشواری تأمین مالی از بانک‌ها	بی‌ثباتی سیاست‌ها، قوانین و مقررات و رویه‌های اجرایی ناظر بر کسب و کار	موانع در فرایندهای اداری و اخذ مجوزهای کسب و کار در دستگاه‌های اجرایی	رویه‌های ناعادلانه ممیزی و دریافت مالیات
	پاییز ۱۴۰۲	تابستان ۱۴۰۲	غیرقابل پیش‌بینی بودن و تغییرات قیمت مواد اولیه و محصولات	دشواری تأمین مالی از بانک‌ها	بی‌ثباتی سیاست‌ها، قوانین و مقررات و رویه‌های اجرایی ناظر بر کسب و کار	موانع در فرایندهای اداری و اخذ مجوزهای کسب و کار در دستگاه‌های اجرایی	رویه‌های ناعادلانه ممیزی و دریافت مالیات
اتاق تعاون ایران	تابستان ۱۴۰۲	پاییز ۱۴۰۲	دشواری تأمین مالی از بانک‌ها	غیرقابل پیش‌بینی بودن و تغییرات قیمت مواد اولیه و محصولات	بی‌ثباتی سیاست‌ها، قوانین و مقررات و رویه‌های اجرایی ناظر بر کسب و کار	تولید و عرضه نسبتاً آزاد کالاهای غیراستاندارد و تقلبی در بازار	رویه‌های ناعادلانه ممیزی و دریافت مالیات
	پاییز ۱۴۰۲	تابستان ۱۴۰۲	دشواری تأمین مالی از بانک‌ها	غیرقابل پیش‌بینی بودن و تغییرات قیمت مواد اولیه و محصولات	بی‌ثباتی سیاست‌ها، قوانین و مقررات و رویه‌های اجرایی ناظر بر کسب و کار	رویه‌های ناعادلانه ممیزی و دریافت مالیات	دخالت‌های غیرمنطقی نهادهای حاکمیتی در تعیین قیمت‌ها در بازار
اتاق اصناف ایران	تابستان ۱۴۰۲	پاییز ۱۴۰۲	دشواری تأمین مالی از بانک‌ها	غیرقابل پیش‌بینی بودن و تغییرات قیمت مواد اولیه و محصولات	رویه‌های ناعادلانه ممیزی و دریافت مالیات	فساد و سوءاستفاده افراد از مقام و موقعیت اداری در دستگاه‌های اجرایی	تولید و عرضه نسبتاً آزاد کالاهای غیراستاندارد و تقلبی در بازار
	پاییز ۱۴۰۲	تابستان ۱۴۰۲	غیرقابل پیش‌بینی بودن و تغییرات قیمت مواد اولیه و محصولات	دشواری تأمین مالی از بانک‌ها	رویه‌های ناعادلانه ممیزی و دریافت مالیات	تولید و عرضه نسبتاً آزاد کالاهای غیراستاندارد و تقلبی در بازار	فساد و سوءاستفاده افراد از مقام و موقعیت اداری در دستگاه‌های اجرایی

اولویت اول در اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی ایران و اتاق اصناف ایران غیرقابل پیش‌بینی بودن و تغییرات قیمت مواد اولیه و محصولات و در اتاق تعاون ایران دشواری تأمین مالی از بانک‌ها عنوان شده است.

اولویت دوم در اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی ایران و اتاق اصناف ایران دشواری تأمین مالی از بانک‌ها و در اتاق تعاون ایران غیرقابل پیش‌بینی بودن و تغییرات قیمت مواد اولیه و محصولات عنوان شده است.

اولویت سوم در اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی ایران و اتاق تعاون ایران بی‌ثباتی سیاست‌ها، قوانین و مقررات و رویه‌های اجرایی ناظر بر کسب و کار و در اتاق اصناف ایران رویه‌های ناعادلانه ممیزی و دریافت مالیات عنوان شده است.

شاخص ملی محیط کسب و کار بر اساس مدل کارآفرینی شین

جدول ۱۴ - شاخص ملی محیط کسب و کار بر اساس نماگرهای مدل کارآفرینی شین

محیط	نماگر	شاخص نماگر		شاخص محیط			شاخص کل				
		میانگین		درصد تغییرات	میانگین		میانگین				
		تابستان ۱۴۰۲	پاییز ۱۴۰۲		پاییز ۱۴۰۱	تابستان ۱۴۰۲	پاییز ۱۴۰۲	درصد تغییرات فصل پاییز نسبت به * فصل گذشته			
نهادی	محیط سیاسی امنیتی	۶/۲۷	۶/۲۲	-۵/۴۶	۵/۷۰	۶/۰۳	۶/۱۲	۶/۲۸	۶/۰۴	-۳/۷۵	-۱/۳۱
	محیط علمی آموزشی	۵/۸۴	۵/۶۵								
	محیط فرهنگی	۶/۱۰	۶/۰۶								
	محیط فناوری و نوآوری	۶/۱۱	۶/۱۵								
	محیط قانونی و حقوقی	۵/۵۹	۴/۷۴								
	ساختار و عملکرد دولت	۶/۴۴	۶/۰۶								
اقتصادی	محیط اقتصاد کلان	۶/۳۴	۶/۲۷	-۱/۸۲	۶/۴۶	۶/۵۸	۶/۱۲	۶/۲۸	۶/۰۴	-۳/۷۵	-۱/۳۱
	محیط مالی	۸/۳۰	۸/۲۱								
	محیط جغرافیایی - زیرساختها و ظرفیت‌های اقلیمی	۵/۹۱	۵/۷۰								
	ساختار تولید - انحصار، خوشه‌ها و مواد اولیه	۶/۱۰	۶/۰۳								

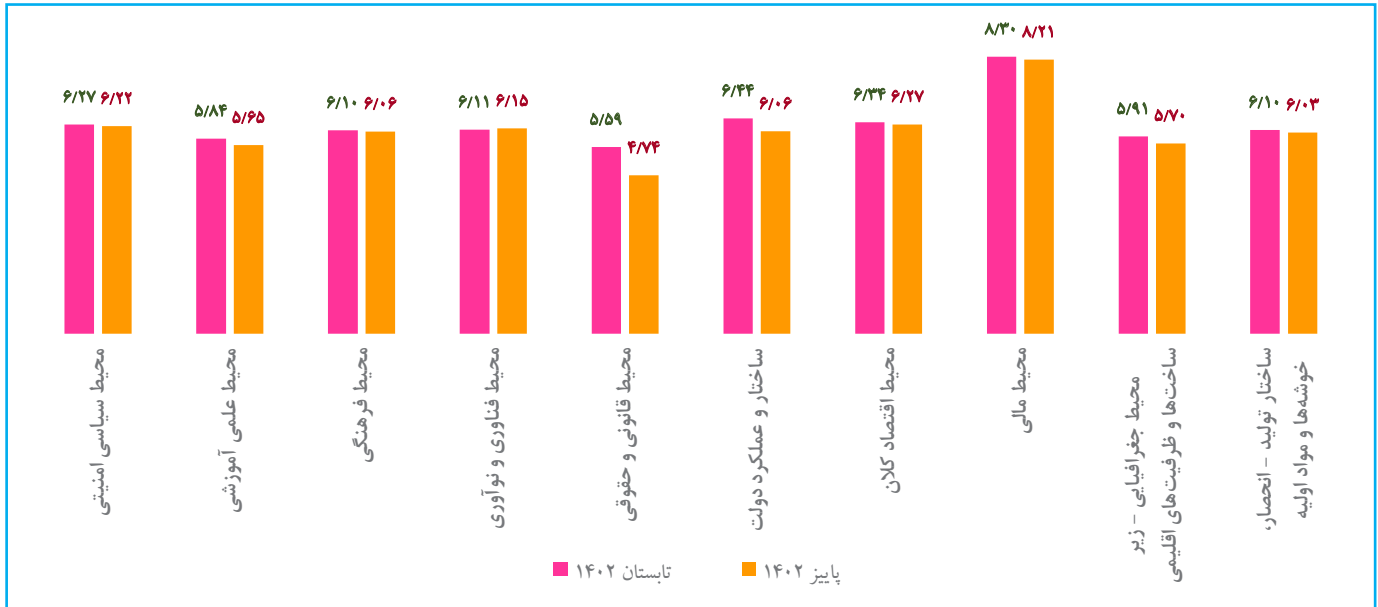
*: مثبت بودن درصد تغییرات به معنای بدتر شدن وضعیت نسبت به فصل گذشته است.

بر اساس نظریه عمومی کارآفرینی شین، شاخص ملی محیط کسب و کار ایران در پاییز ۱۴۰۲، عدد ۶/۰۴ (عدد ۱۰ بدترین ارزیابی است) را نشان می‌دهد به طوری که میانگین ارزیابی محیط نهادی (شامل محیط سیاسی، محیط آموزشی و علمی، محیط فرهنگی، محیط فناوری و نوآوری، محیط حقوقی و ساختار دولت) عدد ۵/۷۰ و میانگین ارزیابی محیط اقتصادی (شامل محیط اقتصاد کلان، محیط مالی، محیط جغرافیایی و ساختار تولید) عدد ۶/۴۶ است. نگاه اجمالی نشان می‌دهد محیط حقوقی و قانونی با عدد ۴/۷۴ و محیط مالی با عدد ۸/۲۱ به ترتیب مساعدترین و نامساعدترین محیطها بر اساس نظریه عمومی کارآفرینی شین بوده‌اند.

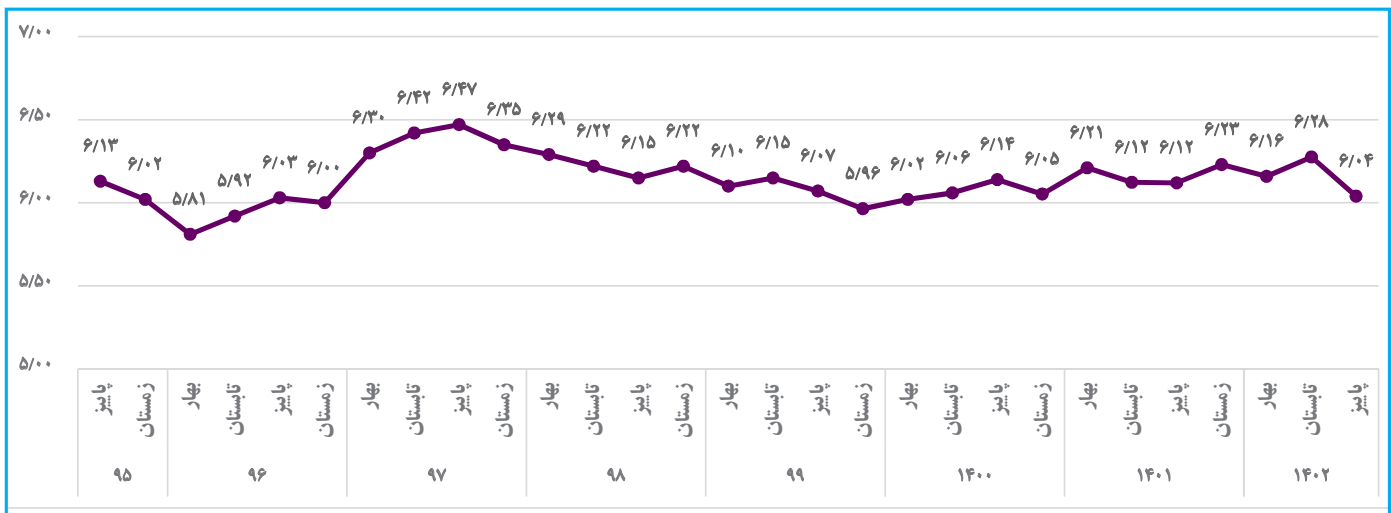
با توجه به جدول ۱۴، شاخص ملی کارآفرینی شین نسبت به فصل تابستان ۱۴۰۲، دارای درصد تغییرات ۳/۷۵- است که به معنی مساعدتر شدن در شرایط کارآفرینی در فصل پاییز ۱۴۰۲ نسبت به فصل تابستان ۱۴۰۲ بوده است. همچنین تغییرات نسبت به فصل مشابه سال قبل (۱/۳۱-) نشان می‌دهد شرایط کارآفرینی مساعدتر شده است. لازم به ذکر است شاخص شین به دلیل استفاده از ضرائب اهمیت برای هر یک از نماگرها و محیط‌های تشکیل دهنده محیط کسب و کار، از دقت بیشتری نسبت به شاخص ملی برخوردار است.

نمودار ۶ - شاخص محیط کسب و کار بر اساس مدل کارآفرینی شین

نمودار ۷ - روند شاخص ملی محیط کسب و کار بر اساس مدل کارآفرینی شین

شاخص محیط کسب و کار بر اساس تعداد کارکنان بنگاه‌های اقتصادی

جدول ۱۵ - شاخص محیط کسب و کار به تفکیک مؤلفه‌های پیمایشی و تعداد کارکنان بنگاه

عنوان مؤلفه (موانع کسب و کار)	تعداد کارکن (نفر)					
	کمتر از ۵	۶-۱۰	۱۱-۴۹	۵۰-۱۰۰	۱۰۱-۲۰۰	بیشتر از ۲۰۰
نحوه استقبال مشتریان از نوآوری و ابتکار در ارائه خدمات و محصول	۶/۰۲	۵/۸۷	۵/۹۶	۵/۸۲	۵/۹۷	۵/۷۶
برداشت‌های سلیقه‌ای از قوانین و مقررات توسط مأموران محیط زیست، شهرداری، گمرک، بهداشت و ...	۶/۰۶	۶/۱۵	۶/۳۷	۶/۳۵	۶/۳۵	۶/۳۲
بی‌تعهدی طرف‌های قرارداد و معامله به اجرای تعهدات و وعده‌هایشان	۵/۳۹	۵/۳۴	۵/۴۹	۵/۵۵	۵/۱۳	۴/۹۸
بی‌ثباتی سیاست‌ها، قوانین و مقررات و رویه‌های اجرایی ناظر بر کسب و کار	۶/۸۵	۷/۱۳	۷/۵۸	۷/۵۰	۷/۵۱	۷/۴۳
غیرقابل پیش‌بینی بودن و تغییرات قیمت مواد اولیه و محصولات	۷/۹۳	۷/۸۰	۸/۱۵	۸/۱۰	۸/۲۵	۷/۵۹
رویه‌های سختگیرانه اداره‌های کار و بیمه تأمین اجتماعی برای مدیریت نیروی انسانی	۶/۰۷	۶/۰۹	۶/۴۲	۶/۳۹	۶/۹۰	۶/۳۱
تمایل عمومی به خرید کالاهای خارجی و بی‌رغبتی به خرید محصولات ایرانی	۵/۳۹	۴/۹۶	۴/۹۶	۴/۹۲	۴/۶۷	۵/۳۷
تولید و عرضه نسبتاً آزاد کالاهای غیراستاندارد و تقلبی در بازار	۶/۶۳	۶/۲۸	۶/۳۰	۶/۱۰	۶/۲۴	۶/۵۲
وجود رقابت غیرمنصفانه شرکت‌ها و مؤسسات دولتی یا شبه‌دولتی در بازار	۶/۳۴	۶/۱۰	۶/۰۹	۵/۸۳	۶/۳۲	۶/۳۲
رویه‌های ناعادلانه ممیزی و دریافت مالیات	۶/۹۳	۶/۷۹	۶/۶۹	۶/۵۲	۶/۳۰	۵/۹۲
دشواری تأمین مالی از بانک‌ها	۷/۷۹	۷/۶۶	۷/۳۸	۷/۱۸	۷/۴۸	۷/۰۳
فقدان یا شفاف نبودن آمار و اطلاعات مورد نیاز برای فعالیت اقتصادی	۶/۴۲	۶/۱۸	۶/۰۰	۵/۶۵	۵/۶۴	۵/۶۷
ضعف زیرساخت‌های حمل و نقل (جاده‌ای، ریلی، هوایی، دریایی و بندری)	۶/۰۴	۵/۳۶	۵/۵۵	۵/۴۸	۶/۰۸	۶/۱۳
ضعف دادگاه‌ها در رسیدگی به شکایات و پیگرد موثر متجاوزان به حقوق دیگران	۶/۱۵	۶/۰۵	۶/۲۲	۶/۰۶	۶/۴۷	۵/۶۸
وجود انحصار، امتیاز یا هر نوع رانت به یک یا تعدادی از رقبای در بازار	۶/۶۲	۶/۴۰	۶/۳۳	۵/۸۶	۶/۲۰	۶/۱۳
ضعف نظام توزیع و مشکل در رساندن محصول به بازار	۵/۴۸	۵/۲۵	۵/۲۲	۵/۰۱	۴/۸۴	۵/۰۰
عرضه کالاها و محصولات قاچاق در بازار ایران	۶/۳۳	۶/۱۰	۶/۱۱	۵/۷۶	۵/۹۰	۶/۲۰
فقدان ارتباط مناسب میان عوامل تأمین مواد اولیه، تولید و عرضه یک محصول در بازار	۵/۶۰	۵/۳۱	۵/۴۰	۵/۲۷	۵/۵۳	۵/۲۳
دخالت‌های غیرمنطقی نهادهای حاکمیتی در تعیین قیمت‌ها در بازار	۶/۶۸	۶/۳۳	۶/۵۸	۶/۲۳	۶/۵۲	۶/۵۸
کارگریزی عمومی و ضعف فرهنگ کار در جامعه	۶/۱۰	۵/۹۹	۶/۱۹	۶/۲۵	۶/۲۸	۶/۱۷
کمبود تقاضا در بازار	۵/۹۹	۵/۳۸	۵/۳۳	۴/۹۱	۴/۶۵	۴/۵۸
کمبود فناوری‌های نوین و تجهیزات مورد نیاز	۶/۱۱	۵/۷۱	۵/۸۳	۵/۵۱	۶/۲۶	۵/۷۱
کمبود نیروی کار ماهر	۵/۸۱	۵/۷۹	۶/۱۵	۶/۱۶	۶/۴۶	۵/۷۱
محدودیت‌های دسترسی به شبکه تلفن همراه و اینترنت	۵/۴۱	۵/۲۳	۵/۰۵	۴/۶۵	۴/۶۹	۴/۶۲
محدودیت دسترسی به آب	۳/۸۴	۳/۶۴	۳/۹۷	۴/۱۸	۴/۰۹	۳/۸۵
محدودیت دسترسی به حامل‌های انرژی (برق، گاز، گازوئیل و ...)	۳/۸۸	۴/۰۲	۴/۵۰	۴/۸۰	۵/۰۷	۴/۹۵
فساد و سوءاستفاده افراد از مقام و موقعیت اداری در دستگاه‌های اجرایی	۶/۶۳	۶/۳۸	۶/۴۵	۶/۴۱	۶/۴۷	۶/۲۳
موانع در فرایندهای اداری و اخذ مجوزهای کسب و کار در دستگاه‌های اجرایی	۶/۲۷	۶/۴۱	۶/۶۴	۶/۷۶	۶/۵۵	۶/۳۲

شاخص محیط کسب و کار بر اساس سابقه فعالیت بنگاه‌های اقتصادی

جدول ۱۶ - شاخص محیط کسب و کار به تفکیک مؤلفه‌های پیمایشی و سابقه فعالیت اقتصادی

سابقه فعالیت اقتصادی (سال)					عنوان مؤلفه (موانع کسب و کار)
بیشتر از ۱۶	۱۱ تا ۱۵	۶ تا ۱۰	۳ تا ۵	کمتر از ۲	
۵/۹۸	۵/۹۷	۵/۹۴	۵/۹۲	۵/۴۷	نحوه استقبال مشتریان از نوآوری و ابتکار در ارائه خدمات و محصول
۶/۳۰	۶/۲۴	۶/۱۱	۶/۲۰	۵/۹۰	برداشت‌های سلیقه‌ای از قوانین و مقررات توسط مأموران محیط زیست، شهرداری، گمرک، بهداشت و ...
۵/۵۷	۵/۲۶	۵/۳۲	۵/۳۴	۵/۰۰	بی‌تعهدی طرف‌های قرارداد و معامله به اجرای تعهدات و وعده‌هایشان
۷/۳۷	۷/۱۰	۷/۱۶	۷/۲۴	۶/۲۸	بی‌ثباتی سیاست‌ها، قوانین و مقررات و رویه‌های اجرایی ناظر بر کسب و کار
۸/۰۸	۸/۱۳	۷/۹۴	۷/۸۴	۷/۱۱	غیرقابل پیش‌بینی بودن و تغییرات قیمت مواد اولیه و محصولات
۶/۴۱	۶/۳۹	۶/۱۱	۶/۰۷	۵/۴۲	رویه‌های سختگیرانه اداره‌های کار و بیمه تأمین اجتماعی برای مدیریت نیروی انسانی
۵/۰۵	۴/۹۸	۵/۱۰	۵/۳۷	۵/۰۹	تمایل عمومی به خرید کالاهای خارجی و بی‌رغبتی به خرید محصولات ایرانی
۶/۴۰	۶/۵۹	۶/۴۲	۶/۲۷	۵/۹۲	تولید و عرضه نسبتاً آزاد کالاهای غیراستاندارد و تقلبی در بازار
۶/۲۴	۶/۱۶	۶/۳۴	۵/۹۲	۵/۶۷	وجود رقابت غیرمنصفانه شرکت‌ها و مؤسسات دولتی یا شبه‌دولتی در بازار
۶/۸۲	۶/۶۴	۶/۷۲	۶/۶۹	۶/۴۰	رویه‌های ناعادلانه ممیزی و دریافت مالیات
۷/۵۳	۷/۶۰	۷/۵۸	۷/۵۶	۷/۲۸	دشواری تأمین مالی از بانک‌ها
۶/۰۸	۶/۱۳	۶/۱۲	۶/۲۶	۵/۶۰	فقدان یا شفاف نبودن آمار و اطلاعات مورد نیاز برای فعالیت اقتصادی
۵/۸۰	۵/۷۹	۵/۶۹	۵/۵۷	۵/۰۰	ضعف زیرساخت‌های حمل و نقل (جاده‌ای، ریلی، هوایی، دریایی و بندری)
۶/۲۴	۶/۰۸	۶/۰۱	۶/۲۸	۵/۲۷	ضعف دادگاه‌ها در رسیدگی به شکایات و پیگرد موثر متجاوزان به حقوق دیگران
۶/۳۶	۶/۳۹	۶/۳۸	۶/۵۱	۶/۰۱	وجود انحصار، امتیاز یا هر نوع رانت به یک یا تعدادی از رقبای بازار
۵/۲۱	۵/۳۲	۵/۳۳	۵/۴۰	۴/۶۱	ضعف نظام توزیع و مشکل در رساندن محصول به بازار
۶/۱۶	۶/۱۳	۶/۲۲	۶/۰۷	۵/۹۶	عرضه کالاها و محصولات قاچاق در بازار ایران
۵/۴۷	۵/۳۴	۵/۵۳	۵/۳۹	۴/۸۲	فقدان ارتباط مناسب میان عوامل تأمین مواد اولیه، تولید و عرضه یک محصول در بازار
۶/۶۴	۶/۳۵	۶/۵۸	۶/۵۱	۵/۸۳	دخالت‌های غیرمنطقی نهادهای حاکمیتی در تعیین قیمت‌ها در بازار
۶/۲۹	۶/۲۲	۶/۰۹	۵/۸۲	۵/۷۳	کارگری عمومی و ضعف فرهنگ کار در جامعه
۵/۵۵	۵/۳۹	۵/۴۰	۵/۵۷	۴/۹۶	کمبود تقاضا در بازار
۵/۹۸	۵/۸۶	۵/۷۸	۵/۸۶	۵/۶۰	کمبود فناوری‌های نوین و تجهیزات مورد نیاز
۵/۹۲	۶/۰۱	۶/۰۳	۵/۹۶	۵/۳۱	کمبود نیروی کار ماهر
۵/۰۶	۵/۱۵	۵/۳۴	۵/۰۶	۵/۰۰	محدودیت‌های دسترسی به شبکه تلفن همراه و اینترنت
۳/۹۸	۴/۰۲	۳/۷۳	۳/۸۳	۳/۳۹	محدودیت دسترسی به آب
۴/۳۷	۴/۳۷	۴/۱۷	۴/۲۱	۳/۳۶	محدودیت دسترسی به حامل‌های انرژی (برق، گاز، گازوئیل و ...)
۶/۵۶	۶/۵۵	۶/۴۱	۶/۴۸	۵/۹۱	فساد و سوءاستفاده افراد از مقام و موقعیت اداری در دستگاه‌های اجرایی
۶/۳۵	۶/۵۱	۶/۵۱	۶/۶۲	۶/۱۸	موانع در فرایندهای اداری و اخذ مجوزهای کسب و کار در دستگاه‌های اجرایی

در جدول ۱۵ مولفه‌های پیمایشی به تفکیک تعداد کارکنان قابل مشاهده است. عدد شاخص محیط کسب و کار در بنگاه‌های بیشتر از ۲۰۰ کارکن، ۵/۷۶ محاسبه شده است که نشان دهنده وضعیت کسب و کار بهتر در این بنگاه‌ها نسبت به سایر بنگاه‌های اقتصادی است و عدد شاخص محیط کسب و کار در بنگاه‌ها با کمتر از ۵ کارکن، ۶/۰۲ محاسبه شده است که این بنگاه‌ها دارای وضعیت بدتری در محیط کسب و کار نسبت به سایر بنگاه‌ها ارزیابی شده‌اند.

همچنین بر اساس جدول شماره ۱۶ در بنگاه‌هایی که فعالیت اقتصادی آنها بیشتر از ۱۶ سال است، نامساعدترین محیط کسب و کار نسبت به سایر بنگاه‌ها با میانگین ۵/۹۸ اعلام شده و بنگاه‌های اقتصادی کمتر از ۲ سال سابقه فعالیت اقتصادی هم، دارای مساعدترین وضعیت (۵/۴۷) محیط کسب و کار هستند.

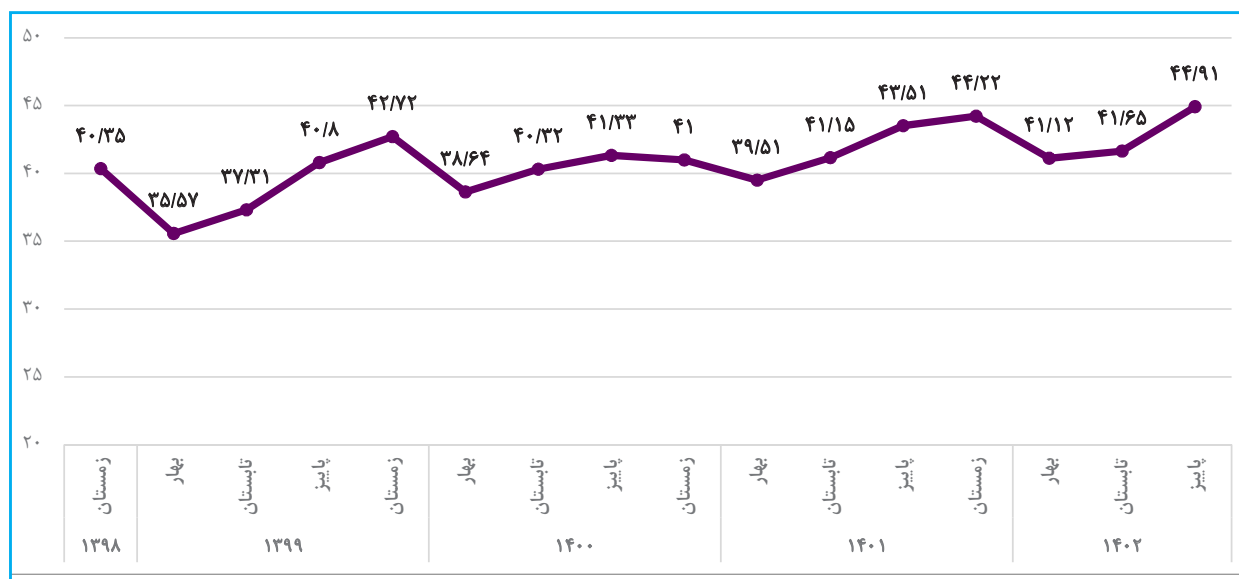
شاخص محیط کسب و کار بر اساس شرکت‌های دانش بنیان

در جدول ۱۷، موانع و مشکلات محیط کسب و کار شرکت‌های دانش بنیان ارائه شده است. با توجه به جدول، پنج مشکل اولویت‌دار شرکت‌های دانش بنیان غیرقابل پیش بینی بودن و تغییرات قیمت مواد اولیه و محصولات، بی ثباتی سیاست‌ها، قوانین و مقررات و رویه‌های اجرایی ناظر بر کسب و کار، دشواری تأمین مالی از بانک‌ها، موانع در فرایندهای اداری و اخذ مجوزهای کسب و کار در دستگاه‌های اجرایی، دخالت‌های غیرمنطقی نهادهای حاکمیتی در تعیین قیمت‌ها در بازار هستند. با این حال مشاهده ارقام جدول نشان می‌دهد که برخی مشکلات این شرکت‌ها در مقایسه با سایر واحدهای اقتصادی کشور حادث‌تر است.

شاخص محیط کسب و کار بر اساس ظرفیت فعالیت بنگاه‌های اقتصادی

در جدول ۱۸، مشکلات کسب و کار به تفکیک درصد ظرفیت فعالیت قابل مشاهده است. بر اساس نتایج بدست آمده بنگاه‌های اقتصادی مشارکت کننده در طرح (۲۸۸۹ بنگاه) به طور متوسط با ۴۴/۹۱ درصد ظرفیت اسمی خود فعالیت داشته‌اند.

نمودار ۸. ظرفیت تولید (درصد) بنگاه اقتصادی

جدول ۱۷ - موانع و مشکلات محیط کسب و کار شرکت‌های دانش بنیان

کل کشور	دانش بنیان	عنوان مولفه (موانع کسب و کار)
۴/۲۹	۴/۱۸	نحوه استقبال مشتریان از نوآوری و ابتکار در ارائه خدمات و محصول
۶/۲۱	۶/۱۵	برداشت‌های سلیقه‌ای از قوانین و مقررات توسط مأموران محیط زیست، شهرداری، گمرک، بهداشت و ...
۵/۴۰	۵/۶۲	بی‌تعهدی طرف‌های قرارداد و معامله به اجرای تعهدات و وعده‌هایشان
۷/۲۲	۷/۳۵	بی‌ثباتی سیاست‌ها، قوانین و مقررات و رویه‌های اجرایی ناظر بر کسب‌وکار
۷/۹۸	۷/۷۸	غیرقابل پیش‌بینی بودن و تغییرات قیمت مواد اولیه و محصولات
۶/۲۵	۶/۲۵	رویه‌های سختگیرانه اداره‌های کار و بیمه تأمین اجتماعی برای مدیریت نیروی انسانی
۵/۱۱	۵/۰۵	تمایل عمومی به خرید کالاهای خارجی و بیرغبتی به خرید محصولات ایرانی
۶/۴۰	۶/۱۷	تولید و عرضه نسبتاً آزاد کالاهای غیراستاندارد و تقلبی در بازار
۶/۱۷	۶/۰۷	وجود رقابت غیرمنصفانه شرکت‌ها و مؤسسات دولتی یا شبه دولتی در بازار
۶/۷۳	۵/۸۵	رویه‌های ناعادلانه ممیزی و دریافت مالیات
۷/۵۵	۶/۷۱	دشواری تأمین مالی از بانک‌ها
۶/۱۲	۵/۴۹	فقدان یا شفاف نبودن آمار و اطلاعات مورد نیاز برای فعالیت اقتصادی
۵/۷۱	۵/۱۲	ضعف زیرساخت‌های حمل و نقل (جاده‌ای، ریلی، هوایی، دریایی و بندری)
۶/۱۴	۵/۷۱	ضعف دادگاه‌ها در رسیدگی به شکایات و پیگرد موثر متجاوزان به حقوق دیگران
۶/۳۹	۵/۸۳	وجود انحصار، امتیاز یا هرنوع رانت به یک یا تعدادی از رقبای بازار
۵/۲۸	۵/۰۳	ضعف نظام توزیع و مشکل در رساندن محصول به بازار
۶/۱۴	۵/۸۴	عرضه کالاها و محصولات قاچاق در بازار ایران
۵/۴۳	۵/۰۹	فقدان ارتباط مناسب میان عوامل تأمین مواد اولیه، تولید و عرضه یک محصول در بازار
۶/۵۳	۶/۴۰	دخالت‌های غیرمنطقی نهادهای حاکمیتی در تعیین قیمت‌ها در بازار
۶/۱۳	۵/۹۶	کارگریزی عمومی و ضعف فرهنگ کار در جامعه
۵/۴۷	۴/۵۵	کمبود تقاضا در بازار
۵/۸۸	۵/۳۲	کمبود فناوری‌های نوین و تجهیزات مورد نیاز
۵/۹۶	۵/۸۸	کمبود نیروی کار ماهر
۵/۱۴	۴/۴۳	محدودیت‌های دسترسی به شبکه تلفن همراه و اینترنت
۳/۸۹	۳/۵۱	محدودیت دسترسی به آب
۴/۲۷	۴/۶۸	محدودیت دسترسی به حامل‌های انرژی (برق، گاز، گازوئیل و...)
۶/۴۹	۶/۲۸	فساد و سوءاستفاده افراد از مقام و موقعیت اداری در دستگاه‌های اجرایی
۶/۴۶	۶/۵۱	موانع در فرایندهای اداری و اخذ مجوزهای کسب‌وکار در دستگاه‌های اجرایی

جدول ۱۸ - موانع و مشکلات محیط کسب و کار به تفکیک ظرفیت تولید بنگاه‌های اقتصادی

ظرفیت تولید بنگاه اقتصادی (درصد)				عنوان مولفه (موانع کسب و کار)
بیشتر از ۷۰	۵۰ تا ۷۰	۳۰ تا ۵۰	کمتر از ۳۰	
۵/۷۳	۵/۸۴	۶/۰۰	۶/۴۷	نحوه استقبال مشتریان از نوآوری و ابتکار در ارائه خدمات و محصول
۴/۱۱	۴/۳۱	۴/۳۴	۴/۶۳	برداشت‌های سلیقه‌ای از قوانین و مقررات توسط مأموران محیط زیست، شهرداری، گمرک، بهداشت و ...
۵/۸۲	۶/۱۷	۶/۴۱	۶/۹۱	بی‌تعهدی طرف‌های قرارداد و معامله به اجرای تعهدات و وعده‌هایشان
۵/۱۰	۵/۴۵	۵/۴۹	۵/۸۵	بی‌ثباتی سیاست‌ها، قوانین و مقررات و رویه‌های اجرایی ناظر بر کسب و کار
۶/۸۲	۷/۲۵	۷/۴۷	۷/۷۵	غیرقابل پیش‌بینی بودن و تغییرات قیمت مواد اولیه و محصولات
۷/۹۲	۷/۹۳	۸/۰۳	۸/۱۳	رویه‌های سختگیرانه اداره‌های کار و بیمه تأمین اجتماعی برای مدیریت نیروی انسانی
۶/۰۱	۶/۱۳	۶/۴۵	۶/۶۸	تمایل عمومی به خرید کالاهای خارجی و بی‌رغبتی به خرید محصولات ایرانی
۶/۳۱	۶/۱۵	۶/۳۷	۶/۹۳	تولید و عرضه نسبتاً آزاد کالاهای غیراستاندارد و تقلبی در بازار
۵/۸۷	۵/۹۹	۶/۱۸	۷/۰۰	وجود رقابت غیرمنصفانه شرکت‌ها و مؤسسات دولتی یا شبه‌دولتی در بازار
۶/۵۵	۶/۵۷	۶/۷۶	۷/۳۱	رویه های ناعادلانه ممیزی و دریافت مالیات
۷/۳۷	۷/۴۴	۷/۶۳	۸/۰۰	دشواری تأمین مالی از بانک‌ها
۵/۹۳	۵/۸۳	۶/۲۰	۶/۸۱	فقدان یا شفاف نبودن آمار و اطلاعات مورد نیاز برای فعالیت اقتصادی
۵/۷۲	۵/۴۷	۵/۵۷	۶/۱۶	ضعف زیرساخت‌های حمل و نقل (جاده‌ای، ریلی، هوایی، دریایی و بندری)
۵/۸۴	۶/۰۰	۶/۱۹	۶/۸۷	ضعف دادگاه‌ها در رسیدگی به شکایات و پیگرد موثر متجاوزان به حقوق دیگران
۶/۰۹	۶/۲۰	۶/۴۲	۷/۱۹	وجود انحصار، امتیاز یا هر نوع رانت به یک یا تعدادی از رقبا در بازار
۵/۱۰	۵/۱۸	۵/۲۸	۵/۷۶	ضعف نظام توزیع و مشکل در رساندن محصول به بازار
۵/۹۹	۵/۹۹	۶/۰۶	۶/۷۵	عرضه کالاها و محصولات قاچاق در بازار ایران
۵/۳۲	۵/۳۸	۵/۴۲	۵/۷۴	فقدان ارتباط مناسب میان عوامل تأمین مواد اولیه، تولید و عرضه یک محصول در بازار
۶/۲۵	۶/۴۱	۶/۶۷	۷/۱۲	دخالت‌های غیرمنطقی نهادهای حاکمیتی در تعیین قیمت‌ها در بازار
۵/۹۰	۶/۰۱	۶/۱۵	۶/۷۸	کارگریز عمومی و ضعف فرهنگ کار در جامعه
۵/۲۰	۵/۴۰	۵/۶۰	۶/۰۲	کمبود تقاضا در بازار
۵/۶۲	۵/۸۰	۵/۸۹	۶/۵۳	کمبود فناوری‌های نوین و تجهیزات مورد نیاز
۵/۵۸	۵/۹۶	۶/۲۵	۶/۴۱	کمبود نیروی کار ماهر
۵/۰۷	۵/۰۲	۵/۰۴	۵/۵۹	محدودیت‌های دسترسی به شبکه تلفن همراه و اینترنت
۳/۷۶	۳/۸۱	۳/۹۱	۴/۲۵	محدودیت دسترسی به آب
۴/۰۹	۴/۱۵	۴/۳۸	۴/۶۹	محدودیت دسترسی به حامل‌های انرژی (برق، گاز، گازوئیل و...)
۶/۲۷	۶/۲۸	۶/۴۸	۷/۲۶	فساد و سوءاستفاده افراد از مقام و موقعیت اداری در دستگاه‌های اجرایی
۶/۱۸	۶/۳۶	۶/۴۸	۷/۱۷	موانع در فرایندهای اداری و اخذ مجوزهای کسب و کار در دستگاه‌های اجرایی

برخی اقدامات انجام شده به منظور رفع موانع کسب و کار تابستان ۱۴۰۲

الف: اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی ایران

- امکان گشایش ال سی بین بانک‌های ایران و روسی فراهم گردید. یک بانک روس و یک بانک ایرانی سیستم تسویه ارزی دوجانبه شبیه سوئیفت راهاندازی کرده اند که روبلی است.
- مهمترین مصوبات مجلس شورای اسلامی در فصل پاییز ۱۴۰۲ که مرتبط با بخش خصوصی است لایحه برنامه هفتم توسعه کشور می‌باشد.
- لغو روادید دوجانبه با کشور تاجیکستان
- بررسی و تلاش برای رفع مشکلات و اختلافات میان تجار ایرانی و کشورهای خارجی
- بررسی مشکلات پیش روی تجار ایرانی و انعکاس موارد و راهکارها به وزارخانه‌ها و سازمان‌های ذیربط
- کاهش الزامات تغییرات نشانه‌گذاری
- جلوگیری از تعدد صدور پروانه‌های ساخت متعدد در زیر مجموعه‌های یک محصول خاص در صنایع غذایی
- حذف بند "ب" ماده ۲۷ از لایحه برنامه هفتم توسعه کشور
- رونمایی از پوستر هفدهمین نمایشگاه بین‌المللی تهران و اخذ تخفیف ویژه صد درصدی از وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی به منظور در اختیار قرار دادن غرفه به شرکت‌های خارجی شرکت‌کننده در نمایشگاه
- رفع تعدادی از مشکلات و نواقص سامانه مؤدیان و پایانه‌های فروشگاهی
- اصلاح بخشنامه‌های مالیاتی
- تداوم بخشودگی جرائم مالیاتی تا پایان سال ۱۴۰۲ (جز ۱ بند الف بخشنامه شماره ۲۰۰/۱۴۰۲/۱۰ مورخ ۱۴۰۲/۱۲/۱۰ سازمان امور مالیاتی)
- اصلاح جدول میزان سپرده تخصیص ارز برای واردکنندگان با صدور بخشنامه جدید بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران به شماره ۰۲/۲۱۴۱۱۵ مورخ ۱۴۰۲/۰۹/۰۵
- فراهم شدن امکان پرداخت مالیات نقل و انتقال سهام (موضوع تبصره (۱) ماده ۱۴۳ ق.م.م) از طریق درگاه ملی خدمات الکترونیک سازمان امور مالیاتی با صدور بخشنامه ۲۲۲/۶۶۲۱۷/د مورخ ۱۴۰۲/۰۹/۲۲
- اعمال ورود موقت و رفع تعهد ارزی ۱۳ شرکت عضو انجمن تولیدکنندگان و صادرکنندگان شمش سرب ایران مشمول رأی دیوان عدالت اداری در وب سرویس برگشت ارز توسط بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران
- «فهرست موضوعات اولویت دار ملی» موضوع «دستورالعمل اجرایی تعیین موضوعات اولویت دار ملی و طرح‌های مصوب شورا» موضوع مصوبه شماره ۱۴۰۱/ش/۲۰۴ مورخ ۱۴۰۲/۱۰/۲۰ شورای راهبری فناوری‌ها و تولیدات دانش بنیان به تصویب رسید و مقرر شد این فهرست در سامانه معاونت توسعه شرکت‌های دانش بنیان به نشانی اینترنتی daneshbonyan.isti.ir بارگزاری شود.

ب: اتاق تعاون ایران

- تشکیل شورای توسعه تعاون در استان‌های مازندران، خراسان رضوی، مرکزی و گیلان.
- سیمینار فروش محصولات غذایی توسط اتاق تعاون همدان.
- برگزاری نمایشگاه تخصصی صنعت ساختمان و صنایع وابسته توسط اتاق تعاون خراسان جنوبی.
- برگزاری جشنواره ملی زرشک توسط اتاق تعاون خراسان جنوبی و جشنواره انار توسط اتاق تعاون مرکزی.
- با موافقت هیات مقررات زدایی جهت ساماندهی شرکت‌های تعاون مجوز صدور پروانه فعالیت توسط اتاق تعاون صادر شد.
- با توجه با اجرای قانون سامانه‌های فروشگاهی و سامانه مؤدیان از ابتدای دی ماه سه دوره کارگاه آموزشی با مرکز آموزش و پژوهش‌های سازمان امور مالیاتی برای آشنایی با مقررات جدید مالیاتی برگزار شد.

مشکلات و موانع کسب و کارها و پیشنهادات شکلها و انجمنها

مشکلات موجود	راهکارهای پیشنهادی
سندیکای صنعت برق ایران	
موانع روبه های تجاری	
<p>تأمین مواد اولیه وارداتی</p> <p>رویهها و مقررات اثرگذار بر تأمین مواد اولیه بخش تولید (فرآیند بورس در فلزات اساسی)، بخشی از مواد اولیه و ماشینآلات صنایع کشور وارداتی بوده و ضوابط مربوط به تأمین و تخصیص ارز آن نیز توسط بانک مرکزی تعیین می گردد، لیکن به دلیل اینکه تصمیم گیری در خصوص اولویت کالای مربوطه به عهده وزارت صمت بوده ولی بانک مرکزی ارز مزبور را تخصیص خواهد داد، عدم هماهنگی این دو، فرآیند تأمین مواد اولیه تولیدکنندگان را مختل خواهد ساخت. این اختلال در فرآیند ناشی از تغییر اولویت های ناگهانی وزارت صمت، کندی پاسخگویی بانک مرکزی به درخواستها و تغییر ضوابط تخصیص ارز بدون تعیین تکلیف سفارشات در جریان است.</p>	<p>افزایش هماهنگی بین دو نهاد بانک مرکزی و وزارت صمت از طریق ایجاد دبیرخانه مشترک و یا یک میزخدمات واحد که کل فرآیند واردات از مرحله ثبت درخواست، بررسی اولویت و تخصیص ارز و در نهایت نظارت بر واردات کالا در آن صورت پذیرد.</p>
<p>ارز حاصل از صادرات</p> <p>صادرکنندگان تجهیزات و خدمات فنی مهندسی به دلیل ضوابط رفع تعهد ارزی بانک مرکزی با مشکلات صادراتی مواجه اند. در برخی موارد ماهیت کالای صادراتی و یا نوع خدمت مانع از آن خواهد بود که در زمان مقرر مندرج در بخشنامهها، ارز به کشور بازگردد. در مواردی نیز ارز مذکور برای خریدهای آتی کالا و تجهیزات از کشور مقصد صادراتی و یا کشور ثالث توسط شخص صادرکننده ذخیره می گردد. اثبات و ارائه مدارک مثبت در این خصوص فرآیندی زمان بر است که منجر به محدودیت فعالیتهای تجاری صادرکننده در بازه زمانی تعیین تکلیف ارز حاصل از صادرات خواهد شد.</p>	<p>ارجح است خود اظهاری صادرکننده مبنای عمل قرار گرفته و ممنوعیتها لغو گردد. بدیهی است در صورت اثبات تخلف در آینده، صادرکننده جرائم سنگین تر و محرومیت های بیشتری خواهد داشت.</p>
<p>معیار سنجش کالا جهت ترخیص در گمرک</p> <p>بنای محاسبه و معیار گمرک جهت ترخیص کالاها حتی کالاهایی که به صورت تعدادی خریداری و اظهار می گردد، وزن کالاست و معیار بانک مرکزی جهت رفع تعهد هر پرونده بررسی وزن کالای وارداتی مطابق با باسکول گمرک است که با توجه به اختلافات محتمل آن با بارنامه، رفع تعهد به دلیل اختلاف رایج وزن باسکول و وزن مندرج در بارنامه مشکل ساز شده (لحاظ نمودن کسر تخلیه) و شرکت مجبور به پرداخت مابه التفاوت این وزن به بانک عامل به صورت ارزی می گردد. این در حالی است که در بسیاری موارد کالا به صورت تعدادی ثبت سفارش شده و ارز پرداخت شده نیز براساس تعداد کالای مندرج در پروفرما محاسبه گردیده است. (نبود آزمایشگاه های مرجع و استاندارد و همچنین ورود محصولات دارای ساخت داخل).</p>	<p>همانطور که ذکر گردید این مشکلات ناشی از عدم هماهنگی نهادهای ذیربط است (گمرک، بانک مرکزی) که در صورت راه اندازی میز خدمات واحد، این ناهماهنگیها از بین خواهد رفت.</p>
<p>تشریفات گمرکی</p> <p>از سال ۱۴۰۰ ارز نیمایی مبنای محاسبات گمرکی حقوق و عوارض کالاها تعیین شده که این افزایش حقوق و عوارض، شرکتها را با مشکل نقدینگی مواجه ساخته این در حالی است که امکان ترخیص کالا با ارائه ضمانتنامه نیز میسر نمی باشد. همچنین ارزیابی های گمرکی برای تعیین نرخ کالا نیز مشکلاتی را برای شرکتها در پی داشته است.</p>	<p>همان طور که در گذشته شرکت های تولیدی اجازه ترخیص بخشی از مواد اولیه خط تولید را بدون انجام تشریفات گمرکی و با ارائه ضمانتنامه و تعهد مشروط به انجام تشریفات گمرکی بعد از ترخیص کالا را داشتند، ارجح است با توجه به ضرورت برخی اقلام مورد نیاز خط تولید، محدودیتها و موانع مربوطه مرتفع گردد.</p>

راهکارهای پیشنهادی	مشکلات موجود
<p>پیشنهاد می گردد برای تسریع در انجام امور، اصل عدم نیاز پیاده شود، (مگر آنکه خلاف آن ثابت شود) به این معنا که برای صدور مجوز، درخواست به اداره مربوطه ارائه شود و در صورت عدم پاسخگویی واحد مربوطه ظرف ۵۱ روز، مراتب به منزله موافقت با صدور مجوز تلقی شود</p>	<p>زمان بر بودن بررسی پرونده های ثبت شده در سامانه جامع تجارت</p> <p>طبق اظهارات شرکت های عضو، زمان موردنیاز جهت بررسی پرونده های ارجاعی در سامانه جامع تجارت به طور میانگین ۲۰ روز کاری است، (دریافت پاسخ اولیه کارشناس و سپس دریافت مجوز تأیید از وزارت صمت) این تطویل زمانی برای شرکت های تولیدی که با افزایش قیمت از طرف تأمین کننده خارجی مواجه می شوند، زیان ده خواهد بود.</p>
<p>زنجیره تأمین مواد اولیه</p>	
<p>کارگروه تنظیم بازار وزارت صمت با حضور نمایندگان تشکل های صنایع تکمیلی و پایین دستی و بالادستی، بر عرضه و تقاضای فلزات اساسی نظارت بیشتری نماید و با استعلام از تشکل های بخش خصوصی فرآیندهای تأمین مواد اولیه را برای واحدهای تولیدی تسهیل و به دلیل بهره مندی از یارانه های آشکار و پنهان متعدد، دارای قدرت نقدینگی و سودآوری های زیاد می باشند، با اصلاح نظام عرضه مواد خام و اولیه واحدهای تولیدی، حمایت های لازم در این خصوص را به عمل آورده و تاب آوری صنایع پایین دستی در برابر بحران های موجود را افزایش دهد و امکان تزریق غیرمستقیم منابع مالی از طریق اعتباری کردن فروش مواد اولیه موردنیاز صنعت که از طریق صنایع بالادستی کشور تأمین می شود فراهم نماید.</p>	<p>عملکرد صنایع بالادستی و عرضه کنندگان فلزات اساسی</p> <p>صنایع تکمیلی و پایین دستی مانند تولیدکنندگان کابل، دکل های فلزی، یراق آلات و ... نسبت به عرضه نامتوازن مواد اولیه و اختلال های ناشی از فعالیت واسطه گران و سوداگران بازار بورس کالا آسیب پذیری بالایی دارند.</p>
<p>زمان موردنیاز جهت تحویل مواد اولیه از صنایع بالادستی به صنایع تکمیلی و پایین دستی تعیین و به کلیه فعالان صنایع مرتبط اعلام شود. صنایع بالادستی موظف اند برنامه زمان بندی مذکور را رعایت نموده و در صورت لزوم با اولویت قرار دادن تأمین نیاز داخل، در سیاست های صادراتی خود تجدیدنظر نمایند.</p>	<p>مدت زمان تأمین مواد اولیه از صنایع بالادستی</p> <p>صنایع تکمیلی و پایین دستی مانند تولیدکنندگان کابل، دکل های فلزی، یراق آلات و ... نسبت به عرضه نامتوازن مواد اولیه و اختلال های ناشی از فعالیت واسطه گران و سوداگران بازار بورس کالا آسیب پذیری بالایی دارند.</p>
<p>رویه ها، بخش نامه ها، دستورالعمل های مرتبط نیاز به بازنگری دارد.</p>	<p>رفع موانع گمرکی برای تولیدات مناطق آزاد</p> <p>طبق قانون مناطق آزاد و ویژه، تولیدات این مناطق تولید داخلی تلقی شده و بدون هیچ منعی می توانند وارد کشور شود ولی گمرک ایران با تولیدات این مناطق مانند کالای تجاری برخورد می کند. لذا تأمین مواد اولیه تولیدی از این مناطق تشریفات بیشتری داشته و فرآیند را زمانبر می سازد.</p>
<p style="text-align: center;">خدمات پشتیبان (بانکی - بیمه - مالیات)</p> <p>رویه های بانکی، قوانین و مقررات حوزه بیمه و مالیات بانک مرکزی، وزارت صمت و گروه بندی کالایی فقدان تمرکز در وزارت صمت با وجود سازمان توسعه تجارت</p>	

راهکارهای پیشنهادی	مشکلات موجود
<p>رویه‌ها، بخش نامه‌ها، دستورالعمل‌های مرتبط با بازار پول نیاز به بازنگری دارد. برای مثال، لازم است سقف تسهیلات سرمایه در گردش به میزان ۲۰۰ درصد فروش سال گذشته و یا معادل ۸۰ درصد مبلغ ارزی میزان فروش سال قبل (در صورت جهش نرخ ارز) افزایش یابد. آزادسازی نرخ سود تسهیلات نیز از دیگر روش‌هایی است که می‌تواند منجر به کاهش فشار تقاضا بر تسهیلات شود.</p>	<p>سقف تسهیلات سرمایه در گردش</p> <p>با توجه به جهش‌های ارزی متعدد از سال ۱۳۹۷ تاکنون و افت ارزش پول و تورم، سرمایه در گردش واحدهای تولیدی، رشد فزاینده‌ای داشته‌است. از سوی دیگر نرخ بهره بین بانکی بالا بیانگر عدم تکافوی نرخ سود تسهیلات برای پرداخت هزینه‌های عملیاتی بانک‌هاست.</p>
<p>پیشنهاد می‌گردد با بازبینی مقررات مذکور استفاده از این ابزار برای صنعت برق و سایر صنایع BYG میسر گردد. همچنین با توجه به محدودیت بودجه دولتی و ضرورت بهره‌مندی از پتانسیل‌های بازار سرمایه، موانع بهره‌مندی کسب و کارهای صنایع زیرساختی</p>	<p>ابزارهای نوین مالی مانند اوراق گام</p> <p>اوراق گام به عنوان ابزاری برای تأمین مواد اولیه است که در طراحی و استفاده از این ابزار بانک مرکزی و بورس اوراق بهادار نقش عمده‌ای دارند. ماهیت اوراق گام به شکلی است که تنها در برخی صنایع کاربرد دارد (در خصوص صنایعی که بازار انحصاری دارند از جمله صنعت برق، کاربرد این ابزار محدود است.)</p>
<p>در این خصوص لازم است با بازبینی مقررات بانکی که مانع از امکان گشایش اعتباری برای شرکت‌های مذکور می‌شود، موانع موجود مرتفع شود.</p>	<p>گشایش اعتبار اسنادی</p> <p>بسیاری از کالاها و خدمات به ویژه در صنایع زیرساختی مانند صنعت برق و انرژی، انحصاراً توسط دولت خریداری می‌شوند که در پرداخت بدهی‌های خود تابع زمان بندی‌های منظم نیست و با توجه به اینکه بسیاری از شرکت‌های تابعه دولت که در جریان خصوصی‌سازی به شرکت‌های خصوصی تابع قانون تجارت تبدیل شده‌اند که عموماً طبق این قانون ورشکسته اند و مطابق با ضوابط بانک مرکزی، ممنوع از دریافت تسهیلات و تعهدات می‌باشند، لذا استفاده از این فرصت برای بیشتر این صنایع میسر نیست.</p>
<p>- اصلاح مقررات مالیات ستانی و حق بیمه تأمین اجتماعی متناسب با میزان پرداخت‌های کارفرمایان دولتی و جلوگیری از جریمه کرد بخش خصوصی به دلیل عدم اجرای تعهدات کارفرمایان دولتی</p> <p>- امکان تهاتر بدهی‌های مالیاتی و بیمه‌ای و بانکی شرکت‌ها با مطالبات آن‌ها از کارفرمایان دولتی (که پیش از این نیز در بودجه‌های سنواتی وجود داشت)</p> <p>- استانداردسازی محاسبه حق بیمه قراردادهای PC و EPC و جلوگیری از اعمال تفسیرهای متفاوت در شعب ۶۰۰ گانه سراسر کشور سازمان تأمین اجتماعی</p>	<p>مشکلات بیمه و مالیاتی</p> <p>نگاه‌های اقتصادی بخش صنعت برق به دلیل آنکه عمده خریداران آن‌ها دولتی می‌باشند، دارای بیشترین شفافیت مالی بوده و درعین حال به دلیل عدم انضباط مالی کارفرمایان دولتی در پرداخت دیون خود به بخش خصوصی، در اجرای مقررات مالیاتی و بیمه‌ای کشور مانند مالیات ارزش افزوده و بیمه کارکنان، با مشکلات زیادی مواجه می‌شوند.</p>

مشکلات موجود

اتحادیه صادرکنندگان فرآورده‌های نفت، گاز و پتروشیمی ایران

- مشکل ضمانت سپاری بازرگانان فعال در حوزه صادرات فرآورده‌های نفتی به هنگام گمرکات اجرایی
- افزایش تعرفه‌های بندری و هزینه‌های انبارداری
- نداشتن روند یکپارچه در بررسی‌های مربوط به صادرات محصولات (روغنی) در گمرکات، سازمان صنعت، معدن و تجارت در استان‌ها و سازمان‌های استاندارد استان‌ها
- عدم وحدت رویه گمرکات اجرائی در اجرای مفاد دستورالعمل ماده ۴۵.
- اصلاحیه دستورالعمل ماده (۴۵) آئین‌نامه اجرایی مواد (۵) و (۶) قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز که به چالش اصلی تولید و صادرات فرآورده‌ها و مشتقات نفتی تبدیل شده‌است.
- برگشت پول ناشی از خرید نقدی فرآورده‌های نفتی اموربین‌الملل شرکت ملی نفت ایران
- افزایش هزینه‌های تمام شده کالاهای صادراتی (کشتیرانی، مسیرهای مواصلاتی، هزینه‌های مبادلات ارزی)
- تداوم مشکلات ارزی از قبیل رفع تعهدات ارزی صادرکنندگان و مشکلات الزام صادرکنندگان به عرضه ارز حاصل از صادرات در سامانه نیما
- قیمت‌گذاری محصولات (خوراک گاز، سرویس‌های جانبی، قیر و ...)
- مشکلات انتقال ارز به دلیل شرایط تحریمی
- اخذ مالیات ۲/۵ درصد و عوارض صادراتی ۰/۵ درصد از صادرات مواد خام و نیمه خام طبق بند (ز) تبصره (۶) قانون بودجه سال ۱۴۰۲
- عرضه مواد اولیه در بورس کالا به صورت کاملاً نامنظم بوده و مواد اولیه مورد نیاز به صورت پایدار و مستمر تأمین نمی‌شود. همچنین بدون توجه به شرایط تقاضای واحدها و نیاز بازار بسیار ناکافی بوده‌است و عملاً روند اجرایی براساس مصوبه مذکور نبوده‌است.
- مشکلات تأمین برخی مواد اولیه (از قبیل اقلام یدکی، مواد شیمیایی و کاتالیست‌های مورد نیاز، خوراک اسلاک و کس، واحدهای پارافین‌ساز، خوراک واحدهای روانکار) توسط چهار پالایشگاه در بورس
- محدودیت به وجود آمده در کدهای عمومی اعلام شده از سوی سازمان ملی استاندارد و عدم انطباق آن با نیاز بازارهای هدف صادراتی و تأخیر در استانداردسازی‌ها، به عنوان مجوز تولیدات مناسب با نیازهای بازارهای جهانی (به عنوان مثال قرار دادن پارافین در دو گروه جامد و جامد نرم در لیست کالاهای صادراتی توسط سازمان استاندارد و ایجاد معضل در صادرات پارافین جامد)
- سلیقه‌ای عمل کردن در آزمون‌های تکراری جهت تمدید پروانه استاندارد.
- انجام تست‌های تکمیلی به روال قبل، (هر ۳ سال یکبار زمان تمدید پروانه استاندارد)
- نحوه نمونه‌برداری، ادتیوها، تعداد دفعات نمونه‌برداری، هزینه‌بر بودن آزمایش‌ها و ... با سازمان ملی استاندارد
- بحث تعرفه‌ها و رویه‌های نامفهوم و گنگ که برای تولیدکننده و آزمایشگاه‌ها مشخص نیست.
- از دست دادن بازار کشورهای همسایه به علت نرم نبودن آنالیز بارهای صادراتی
- مبنای نادرست اعمال جرائم در تعریف روز اظهار به عنوان پاسخ کارگروه به نتایج آزمون آزمایشگاه، در حالیکه قاعداً باید روز اظهار کالا در گمرک مبنای جرائم احتمالی قرار گیرد.
- قطعی مقطعی خوراک گاز در فصول سرد سال
- عدم تحقق ظرفیت تولید در بخش پتروشیمی کشور
- جایگزینی ضمانت‌نامه‌های ۲ الی ۵ برابر ارزش محصولات صادراتی به جای تعهدنامه که پیش از این دریافت می‌شد.
- متمرکز بودن بازار صادرات (بازار چین)

مشکلات موجود

- از دست دادن بازارهای صادراتی و همچنین وضعیت نامناسب و ناپایدار در روند صادرات (روغن سوخت تقطیری مشکلات صادرات قیر)
- عدم تعیین تکلیف بحث درج قیمت مصرف کننده و تولید کننده
- محدود کردن و واردات ترانزیت RV و قیر عراقی
- تهاتر کالای دارای یک کد و نام تجاری و ماهیت یکسان
- عدم استرداد معوقات مالیات بر ارزش افزوده
- بلا تکلیفی تعداد زیادی پرونده‌های سنوات گذشته (از سال ۵۹ تاکنون) در کارگروه تعیین ماهیت فرآورده‌های نفتی
- مسائل مربوط به اصلاح پروانه‌های بهره‌برداری
- تأخیر در دریافت مالیات بر ارزش افزوده کالاهای صادراتی
- مشکلات به وجود آمده در مسیر حمل و نقل داخلی در پاسگاه‌های نیروی انتظامی
- ممنوعیت استفاده از فلکسی تانک در محل فرآورده‌های نفتی
- اقداماتی توسط اتحادیه صادرکنندگان فرآورده‌های نفت، گاز و پتروشیمی ایران جهت رفع مشکل صورت گرفته اما مسأله‌ای که هنوز در این باب وجود دارد و باعث شده این مشکل به طور کامل رفع نشود، بدین شرح است: مطابق هماهنگی‌های انجام گرفته با ستاد مبارزه با قاچاق کالا و ارز، سه مکان در بندرعباس به منظور استقرار و تجهیز آنها به دوربین‌ها و دیگر امکانات نظارتی فراهم شد و مورد تأیید ستاد مذکور طبق مصوبه ششمین جلسه حمل فرآورده‌های نفتی با فلکسی تانک مورخ ۲۰۴۱/۹۰/۲۲ قرار گرفته است. به نظر می‌آید گمرک بندرعباس این امکان را مورد تأیید قرار نداده است. در حال حاضر تعداد زیادی از تانکرهای حمل مواد اشتعالزا در اطراف گمرک بندرعباس برای طی فرآیند صادرات که از نقاط مختلف کشور حمل شده است، قرار دارند که این خود عواقب بسیاری از نظر تحمیل هزینه به صادرکنندگان و تولیدکنندگان و مباحث امنیتی به دنبال دارد.

انجمن صنایع نساجی ایران

- مشکلات مربوط به نقدینگی و تأمین مالی واحدهای تولید همچنان با مشکل مواجه است.
- مشکلات مربوط به قبوض گاز و برق و هزینه‌های هنگفت مطالبه شده تحت عنوان بدهی معوقه یا ترانزیت و ... همچنان تکرار می‌شود.
- مشکلات مربوط به قانون مشاغل سخت و زیان‌آور همچنان پابرجاست.
- مشکلات مربوط به تبادلات ارزی با عراق به مشکلات قبلی اضافه شده است.
- مشکلات مربوط به رقابت در بورس کالا پابرجا می‌باشد.

انجمن صنفی کارفرمایی تولیدکنندگان تابلوهای برق ایران

- سهمیه‌بندی ارز بر مبنای فعالیت‌های گذشته شرکت‌ها و ارز دریافتی می‌باشد که با الزامات و نیازهای شرکت‌های پروژه محور مغایرت دارد
- سهمیه‌بندی ارز برای خرید ماشین‌آلات به تمامی متقاضیان تعلق نمی‌گیرد و در صورت تعلق گرفتن هم در عمل اکثراً از سهمیه ارز مواد اولیه کسر می‌گردد.
- بخش‌نامه‌های خلق‌الساعه ارگان‌های مختلف از مشکلات مستمر بوده که ضروری است پیش از تهیه و ابلاغ با متخصصین و کارشناسان و فعالان اقتصادی ذریبط مشاوره شده و برای هر بخشنامه کار کارشناسی انجام گیرد.
- در خصوص سقف برگشت ارز صادراتی، پیشنهاد می‌گردد به میزان ۷۰ درصد (CI) commercial invoice باشد. چرا که نمایندگی شرکت‌ها در خارج از کشور پس از وصول وجه، درصد کمیسیون خود و هزینه‌های کشور مقصد را برداشت نموده و باقیمانده را به شرکت ایرانی پرداخت می‌نمایند.

مشکلات موجود

شرکت نیرومند پلیمر (لاستیک و پلاستیک)

- سخت بودن دسترسی به منابع مالی و محدودیت‌های اعمال شده در تسهیلات بانکی
- در دسترس نبودن نیروی انسانی با مهارت
- محدودیت‌های ارتباط خارجی در جذب سرمایه
- محدودیت‌های ارتباط خارجی در انتقال تکنولوژی
- محدودیت‌های ارتباط خارجی در کسب و کار و بی‌علاقگی طرف‌های تجاری به معامله با ایران
- چندنرخ بودن ارز که امکان رقابت سالم را از بین می‌برد.

اتحادیه تولیدکنندگان و صادرکنندگان تجهیزات پزشکی ایران

- مشکلات تخصیص و تأمین ارز:
- وزارت بهداشت و بانک مرکزی جهت مدیریت تقاضای ارز، بصورت قطره‌چکانی ارز را به تولیدکنندگان تخصیص می‌دهد درحالی‌که این امر روند تولید و تأمین را به شدت مختل می‌کند.
 - صدور پروانه ساخت کیت‌ها:
 - علی‌رغم فراهم بودن شرایط تولید کیت‌های آزمایشگاهی و همچنین کمبود این کیت‌ها در کشور، روند صدور پروانه ساخت کیت‌ها بسیار کند بوده و در عوض مجوز واردات کیت‌ها صادر می‌شود. این در حالیست که کلاس خطر کیت‌ها پایین بوده و انتظار می‌رود روند بررسی پرونده‌ها سرعت بالاتری داشته باشد.
 - یکسان بودن تعرفه واردات محصولات:
 - تعرفه واردات مواد اولیه جهت تولید و محصول نهایی و همچنین ماخذ پرداختی حقوق ورودی و سود بازرگانی آن‌ها یکسان می‌باشد، در حالیکه، با توجه به شعارهای حمایت از تولید و به جهت توانمندسازی شرکت‌های دانش‌بنیان، این مساله مغایر با اهداف کلان کشور می‌باشد.
 - مهلت زمانی رفع تعهد ارزی صادراتی:
 - مهلت زمانی رفع تعهد ارزی صادراتی برای کالاهایی که به صورت اعتباری به مشتریان خارجی فروخته می‌شود بسیار کم می‌باشد و ۸۰ درصد از معاملات بین‌المللی براساس فروش اعتباری بوده و نیاز است این موضوع مدنظر مسئولین قرار گیرد.
 - تسهیلات و تأمین مالی:
 - بانک مرکزی به جهت جلوگیری از تورم، تسهیلات ریالی تولیدکنندگان را قطع و محدود نموده‌است.

Executive Summary

- The Research Center of the Iran Chamber of Commerce systematically conducts assessments and analyses of business environment developments through periodic reports titled "Iran's National Business Environment Monitoring Report".
- Based on the results of the latest Iran's National Business Environment Monitoring Report in Autumn 2023, the score was calculated as 5.98 (10 being the worst evaluation), indicating a more favorable situation of this index compared to the previous season's assessment (Summer 2023 with an average of 6.11).
- During the Autumn 2023 assessment, participants in the monitoring identified three key components as the most unfavorable aspects of the country's business environment:
 1. Unpredictability and fluctuations in the prices of raw materials and products
 2. Difficulties in obtaining financing from banks
 3. Instability of policies, laws, regulations, and executive procedures governing businesses
- According to the study's findings in Autumn 2023, Khuzestan, Qom, and Zanjan provinces were evaluated as having the most favorable business environments, respectively, in comparison to other provinces.
- The average operating capacity (actual) of participating economic enterprises in Autumn 2023 was calculated at 44.91%, indicating an increase from the previous season (Summer 2023, with an average of 41.65%).
- The monitoring results in Autumn 2023 highlighted that the business environment in the service sector (6.03) was perceived as more unfavorable compared to the industry (5.81) and agriculture (5.99) sectors.
- Applying Schein's general theory of entrepreneurship, the National Business Environment Index of Iran in Autumn 2023 was determined to be 6.04 (on a scale of 10), indicating an improvement from the previous season's assessment (Summer 2023, with an average of 6.28). The average evaluation of the economic environment decreased to 6.46 from 6.58 in the previous season, while the institutional environment's average evaluation reduced to 5.70 from 6.03.
- In accordance with Schein's general theory of entrepreneurship, the legal and regulatory environment received a favorable score of 4.74, while the financial environment received an unfavorable score of 8.21.